

Λάρκος Λάρκου

ΓΙΑΝΝΟΣ ΚΡΑΝΙΔΙΩΤΗΣ: ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΥΠΡΟ, ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ, ΤΗΝ ΕΕ

Φεβρουάριος 2014

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. Εισαγωγικά
2. Βιογραφία, Ανάλυση, Βιβλίο «Δέκα Πολιτικές Φυσιογνωμίες της Κύπρου»
3. Άρθρο, Βενιζελικός και Πρωτοπόρος, 25 Νοεμβρίου 1999
4. Συνέντευξη στην εφημερίδα «Αλήθεια», Ο Πολιτικός Γιάννος Κρανιδιώτης, 19 Σεπτεμβρίου 1999
5. Άρθρο, Γ. Κρανιδιώτης: Πέντε χρόνια μετά, 8 Σεπτεμβρίου 2004
6. Άρθρο, 1 Μαΐου 2004: Η ημέρα του Γ. Κρανιδιώτη
7. Άρθρο, Αναφορά στον Γ. Κρανιδιώτη, 9 Σεπτεμβρίου 2005
8. Άρθρο, Ο διπλωμάτης Γιάννος Κρανιδιώτης, 8 Σεπτεμβρίου 2006
9. Άρθρο, Το «Δόγμα» Κρανιδιώτη, 14 Σεπτεμβρίου 2007
10. Άρθρο, Ελσίνκι: 10 χρόνια μετά, 26 Δεκεμβρίου 2009
11. Άρθρο, Δέκα Χρόνια χωρίς τον Γ. Κρανιδιώτη, 10 Σεπτεμβρίου 2009
12. Άρθρο, Στροφή με Χόλμπρουκ, 7 Ιανουαρίου 2011
13. Άρθρο, Ο Γιάννος Κρανιδιώτης και η Κύπρος, 14 Σεπτεμβρίου 2013
14. Ομιλία, Εκδήλωση απονομής του Βραβείου Πρωτοποριακής Δημιουργίας «Γιάννος Κρανιδιώτης» στον Ανδρέα Χριστοδουλίδη, Λευκωσία, 16 Νοεμβρίου 2005
15. Ομιλία, Εκδήλωση Απονομής του Βραβείου Πρωτοποριακής Δημιουργίας «Γιάννος Κρανιδιώτης» στο Νίκο Θέμελη, Λευκωσία, 25 Φεβρουαρίου 2009

1. Εισαγωγικά

Για τον Γιάννο Κρανιδιώτη, τις σκέψεις και την πολιτική του δράση έχω γράψει αρκετά άρθρα. Το ηλεκτρονικό βιβλίο «Γιάννος Κρανιδιώτης, Για την Κύπρο, την Ελλάδα, την ΕΕ» είναι μια συλλογή από άρθρα, ομιλίες και αναλύσεις που έχω γράψει ή έχω πει από το 1999 μέχρι το 2013. Έτσι ο αναγνώστης του βιβλίου θα τα δει ενωμένα και σε συνεχή ροή. Κάποια στοιχεία στα ανεξάρτητα άρθρα έχουν επαναλήψεις και αυτό συνιστά ένα μειονέκτημα. Δεν τις διέγραψα, γιατί, εκτιμώ, ότι έτσι ο αναγνώστης θα έχει καλύτερη άποψη γύρω από τα στοιχεία που οδηγούν σε μια πολιτική ανάλυση. Διατήρησα τη χρονολογική σειρά της δημοσίευσής έτσι που οι πολιτικές εξελίξεις να αποτυπώνονται μέσα στο δικό τους χρονικό πλαίσιο. Η έκδοση αυτή συνιστά μια ακόμα αναφορά αναγνώρισης στον κορυφαίο πολιτικό Γ. Κρανιδιώτη και μια συνεχή υπενθύμιση ότι η πολιτική σχολή που δημιούργησε αντέχει στο χρόνο, είναι επίκαιρη και όσοι ενδιαφέρονται για την μεγάλη πολιτική μπορούν να αντλήσουν υλικό, ιδέες και μεθόδους για να επιλύσουμε μεγάλες εκκρεμότητες του σήμερα.

Λάρκος Λάρκου

2. Ηλεκτρονικό Βιβλίο, Γιάννος Κρανιδιώτης, Βιογραφία και Ανάλυση, «Δέκα Πολιτικές Φυσιογνωμίες της Κύπρου», Ιανουάριος, 2008

Βιογραφία

Γεννήθηκε στις 25 Σεπτεμβρίου 1947 στη Λευκωσία. Γιος του πολιτικού και ποιητή Νίκου Κρανιδιώτη, σπούδασε νομικά στο Πανεπιστήμιο Αθηνών και έκανε μεταπτυχιακές σπουδές στο Διεθνές Δίκαιο και στις Διεθνείς Σχέσεις στο Χάρβαρντ στις ΗΠΑ, και στη Μεγάλη Βρετανία στο Έσσεξ. Μέλος του ΠΑΣΟΚ από το 1976. Σύμβουλος στον πρωθυπουργό Ανδρέα Παπανδρέου 1981-1984, Γραμματέας Ευρωπαϊκών Υποθέσεων στο Ελληνικό Υπουργείο Εξωτερικών 1984-89. Ευρωβουλευτής 1995-97. Υφυπουργός Εξωτερικών 1994-95 και 1997-99. Μέλος της ΚΕ του ΠΑΣΟΚ, 1999. Αναπληρωτής Υπουργός Εξωτερικών από τις 18 Φεβρουαρίου 1999 έως τις 14 Σεπτεμβρίου 1999. Έχασε τη ζωή του σε αεροπορικό δυστύχημα στο Βουκουρέστι όταν το προεδρικό αεροπλάνο «Φάλκον», κατά ένα πολύ περίεργο τρόπο, έχασε απότομα ύψος. Άφησε πίσω του πλούσιο συγγραφικό έργο. Διδάκτορας στις Διεθνείς Σχέσεις στο Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης.

Ανάλυση

Ο αρχιτέκτονας της ευρωπαϊκής πορείας της Κύπρου. Γεννημένος στη Λευκωσία, ευτύχησε να καταλάβει την πιο υψηλή θέση σε ελληνική κυβέρνηση που κατέλαβε ποτέ κύπριος από ιδρύσεως του νεοελληνικού κράτους—Αναπληρωτής Υπουργός Εξωτερικών, 1999. Πολιτικός που συνεδύαζε τη δράση με τη διάνοηση, τη θεωρητική κατάρτιση με το σχέδιο και την αποτελεσματική δράση. Είχε το εξαιρετικό προνόμιο να ανατραφεί σε ένα περιβάλλον όπου η πολιτική και η διπλωματία ήταν καθημερινοί πρωταγωνιστές- υιός του Νίκου Κρανιδιώτη, στενού συνεργάτη του Μακαρίου και για πολλά χρόνια πρέσβη στην Αθήνα. Η συμμετοχή του στο ΠΑΣΟΚ- Τομέας Διεθνών Σχέσεων- του έδωσε τη δυνατότητα να μπει στο Ελληνικό Υπουργείο Εξωτερικών με την ιδιότητα του Ειδικού Γραμματέα Ευρωπαϊκών Θεμάτων-1983. Με την ανάληψη της θέσης αυτής έδειξε το διπλωματικό του ταλέντο για να κερδίσει πιο ύστερα τη θέση του Υφυπουργού Εξωτερικών. Ως πολιτικός και διπλωμάτης στο διεθνή στίβο προέβαλλε τεκμηριωμένα επιχειρήματα και απέφευγε τις μονομερείς αναφορές στα «ιστορικά μας δίκαια». Έκανε αναφορές ή υπέβαλλε προτάσεις με συνδυασμούς σε κοινά συμφέροντα ή επωφελείς για πολλούς ισορροπίες όπως λ.χ η συμφωνία της 6ης Μαρτίου

1995 και με αυτή την πολιτική κατόρθωσε να αλλάξει τη μοίρα της Κύπρου. Διέθετε ευελιξία και αποφασιστικότητα γιατί δούλευε με αυτοπεποίθηση σε κάθε πρωτεύουσα. Αισθανόταν εξίσου άνετα τόσο στην Αθήνα όσο και στις Βρυξέλλες. Σε κάθε γεωγραφικό χώρο οι ξένοι διπλωμάτες εκτιμούσαν την επικοινωνία μαζί του και όταν διαφωνούσαν μαζί του, συγκρούονταν πάνω σε επιχειρήματα, σε απόψεις, σε αρχές, σε στρατηγικές.

Άνθρωπος κατά βάση μοναχικός, με ελάχιστους φίλους, αφιέρωσε τη ζωή -από ένα σημείο και μετά- στην ελληνική εξωτερική πολιτική και τον αγώνα για τη δικαίωση της Κύπρου. Έφυγε από τη ζωή με τον πιο τραγικό, περίεργο, όσο και απίστευτο τρόπο σε αεροπορικό δυστύχημα στο Βουκουρέστι (πτώση και μη πτώση του Falcon) στις 14 Σεπτεμβρίου 1999 μαζί με τον γιο του Νικόλα. Μια αρχαιοελληνική τραγωδία στην εποχή των Falcons..

3. Άρθρο, ΓΙΑΝΝΟΣ ΚΡΑΝΙΔΙΩΤΗΣ: ΒΕΝΙΖΕΛΙΚΟΣ ΚΑΙ ΠΡΩΤΟΠΟΡΟΣ

Εφημερίδα «Ο Φιλελεύθερος», 25 Νοεμβρίου 1999

Οι αναφορές του Μ. Κλίντον στον Γ. Κρανιδιώτη (20 Νοεμβρίου 1999) προκαλέσαν αίσθηση. Υπήρξαν μια κορυφαία αναγνώριση του έργου του. Επιβεβαίωσαν πως η διεθνής του δράση είχε ουσιαστικό αντίκρισμα σε σημαντικές πρωτεύουσες και ότι το κύρος του διαπέρασε τα στενά εθνικά όρια. Καθώς ο χρόνος συμβάλλει σε πιο δημιουργικές σκέψεις, τρεις μήνες μετά το θάνατο του, είναι χρήσιμο να επιχειρήσουμε την παρουσίαση της πολιτικής του φιλοσοφία, της σκέψης και της δράσης του. Δεν είναι εύκολο, καθώς η πολύχρονη φιλία του υπογράφοντας αυτό το κείμενο, με τον Γ. Κρανιδιώτη αδυνατίζει, ενδεχομένως την κριτική διάθεση. Ίσως να μην μπορούσε να γίνει και αλλιώς: οι ιστορικές προσεγγίσεις εάν χάσουν απολύτως το υποκειμενικό προσωπικό στοιχείο, γίνονται άνευρες αφηγήσεις, μια «αντικειμενικότητα» χωρίς αλάτι. Ο Γιάννος Κρανιδιώτης υπήρξε πρωτοπόρος στην παραγωγή πολιτικής, ήταν ένας οργανωτής πολιτικής κουλτούρας, ιδιαίτερα στα εθνικά ζητήματα. Ήταν σε θέση να συνεκτιμήσει τις εθνικές προτεραιότητες, σε σχέση με το διεθνές περιβάλλον, να δημιουργήσει επωφελείς συσχετισμούς και εν τέλει να προωθήσει αποτελεσματικά τα συμφέροντα της Κύπρου και της Ελλάδας.

Ο Γιάννος Κρανιδιώτης υπήρξε κατ' εσοχήν «βενιζελικός» πολιτικός. Η διπλωματία των διασυνδέσεων, δεν έμενε απλώς στην προβολή των δικαίων μας. Οικοδομούσε ισορροπίες συμφερόντων, ώστε μέσα από τις διασυνδέσεις να πηγαίνουν μπροστά οι δικές μας διεκδικήσεις. Το όραμα για μια Κύπρο ενταγμένη στην ευρωπαϊκή οικογένεια είχε τη δική του ξεχωριστή σφραγίδα. Συνέλαβε ένα πρωτοποριακό σχέδιο δράσης από το 1985, και μέσα σε 13 χρόνια το είδε να παίρνει σάρκα και οστά. Σε στάδια, βήμα με βήμα, σε ένα συνολικό σχεδιασμό, με καθαρή σκέψη και μαχητικό πνεύμα. Τα στάδια είχαν την αλληλουχία μιας πολυδιάστατης ενότητας: Τελωνειακή Ένωση Κύπρου – ΕΟΚ (1-1-1988), Συμφωνία για έναρξη ενταξιακών συνομιλιών (6.3.1995), έναρξη ενταξιακών (3/1998) και προβολή ενός πλαισίου για την απρόσκοπτη ενταξιακή διαδικασία της Κύπρου (12/1999).

Η πολιτική του φυσιογνωμία εκφραζόταν σε χαμηλούς τόνους, με τεκμηρίωση, με ορθολογισμό. Δεν ήταν καλός στο μπαλκόνι. Ήταν σταθερά ενάντια στη δημαγωγία, στο λαϊκισμό, δεν παραπλανούσε τους πολίτες με βαρύγδουπες η αμετροεπείς αναφορές. Ηγέιτο του πλήθους και δεν ήγετο από αυτό, όπως απαιτεί ο Θουκυδίδης γι' αυτό και στην περιπέτεια με τους S300 δεν κρύφτηκε πίσω από «δημοφιλείς» αναφορές.

Άλλες αποδείξεις βρίσκονται μέσα στο χρόνο και ασφαλώς στα δύσκολα κάθε εποχής. Από τα

πρώτα βήματα του Σκοπιανό (1992) υποστήριζε τη σύνθετη ονομασία. Στην κρίση του Κοσσόβου (1992) υπήρξε ένας εκ των οργανωτών αυτής της ευφυούς πολιτικής που κράτησε η Αθήνα στο σύνολο της κρίσης. Στο Κυπριακό με τη συστηματική του δράση έθεσε τις πιο αρνητικές όψεις των Ιδεών Γκάλι (διπλά δημοψηφίσματα) στην εκ των πραγμάτων υπέρβαση τους, ώστε όλο το πλαίσιο των συζητήσεων να αποκτήσει νέο ευρωπαϊκό υλικό για αξιοποίηση. Στη διπλωματική δράση του, το χαμόγελο της διπλωματικής αβρότητας εναλλασσόταν με σκληρή διαπραγματευτική τακτική, με άσκηση του veto εάν αυτό επέβαλλαν τα εθνικά συμφέροντα (1994), με εναλλαγές ανάμεσα στο καρότο και το μπαστούνι εάν αυτό θα ήταν επωφελές για να επιτευχθεί ένας στόχος (Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα για την Ελλάδα, 1987).

Ασφαλώς στην παρουσίαση μιας πολιτικής προσωπογραφίας, το σύνολο έχει και τις αρνητικές του όψεις, τα αδύνατα στοιχεία του. Σε αυτό το επίπεδο θα κατέγραφα την άποψη πως στο ΥΠΕΞ Ελλάδας λειτουργούσε μάλλον συγκεντρωτικά, εις ότι αφορούσε την Κύπρο, ενώ σε μια κρίσιμη για τον ίδιο και για την Κύπρο περίοδο (1996/97) και σε σχέση με τις διαβουλεύσεις για τις Προεδρικές του '98, δεν πήρε το ρίσκο που του αναλογούσε. Ταλαντεύτηκε ανάμεσα σε δύο επιλογές και τελικώς δεν έγινε κατορθωτό να είναι υποψήφιος πρόεδρος. Όσοι γνώριζαν ότι με την ισχυρή του παρουσία θα συνέβαλλε – από τη θέση του Προέδρου της Δημοκρατίας – σε δημιουργικές μεταλλάξεις στα κομματικά ισοζύγια, προτίμησαν την τελική ακύρωση της υποψηφιότητάς του, αφού πρώτα ήταν ο κομματικός τους στόχος, και ύστερα το γενικό συμφέρον της πατρίδας μας. Έτσι, όσοι είχαν στα συρτάρια τους δημοσκοπήσεις με τις οποίες ο Γ. Κρανιδιώτης εμφανιζόταν ως βέβαιος νικητής, απλώς τις εξαφάνισαν από τη μνήμη τους. Χάθηκε μια πολύ δυνατή ευκαιρία για την Κύπρο, ώστε το ώριμο κοινωνικό αίτημα για ανανέωση και εκσυγχρονισμό να εκφραστεί στο πρόσωπο του Γιάννου Κρανιδιώτη το 1998.

Ένα άλλο κεφάλαιο με ειδικό βάρος έχει άμεση σχέση με τη συστηματική πολεμική κατά του Γ. Κρανιδιώτη από το κυπριακό παλαιοκομματικό τοπίο. Αυτό το ζήτημα δεν αποτελεί μια αφορμή για μικρές διηγήσεις, αλλά είναι αιτία για σοβαρές αναλύσεις πάνω στα μεγάλα που μας περιβάλλουν. Το κεντρικό σημείο της στρατηγικής Κρανιδιώτη – βήμα για βήμα ένταξη στην Ε.Ε. πολεμήθηκε συστηματικά από ορισμένους κομματικούς αρχηγούς. Έτσι, κάθε βήμα για την ένταξη στην Ε.Ε., αντιμετωπιζόταν με το σλόγκαν «αυτό είναι μικρό αντάλλαγμα», ή την ιδιοτελή παραγνώριση της αξίας του.

Η Τελωνειακή Ένωση Κύπρου – ΕΟΚ (1988) έγινε με πολλές πιέσεις προς τη Λευκωσία. Τον επόμενο χρόνο (1988) είχαμε προεδρικές εκλογές και ορισμένοι υποψήφιοι, έβλεπαν προς τον Ε. Παπαϊωάννου για συνεργασίες και ψήφους. Το 1995 η Συμφωνία της 6ης Μαρτίου, θεωρήθηκε ως ασήμαντη εξέλιξη αφού δεν ικανοποιούσε τις ασαφείς ή συγκεχυμένες επιδιώξεις των παλαιών πολιτικών.

Το 1999 (12/7) με την προβολή ενός νέου πλαισίου, έθεσε τις βάσεις για να διεκδικήσει η Ελλάδα στο Ελσίνκι ότι πιο σημαντικό για την Κυπριακή Δημοκρατία στις συνθήκες που δημιούργησε η Κολονία, την απρόσκοπτη ενταξιακή διαδικασία. Με την άσκηση της πολιτικής των διασυνδέσεων, οι «14» να συναινέσουν σε ένταξη της Κυπριακής Δημοκρατίας στην Ε.Ε. και χωρίς επίλυση του Κυπριακού.

Στην πολιτική του αξιολόγηση, θα διαπιστώσει κάθε παρατηρητής των εξελίξεων πως ο Γ. Κρανιδιώτης μέσα στο σοσιαλιστικό κίνημα οικοδόμησε μια νέα κουλτούρα στηριγμένη στη συναίνεση, στον ορθολογισμό, και στον εφικτό αγώνα για την ανατροπή των τετελεσμένων της εισβολής. Έτσι έκτισε μια θεωρία και μια πρακτική που με έργα ακύρωσε την εικόνα ότι το σοσιαλιστικό κίνημα είναι ταυτισμένο με το άσπρο – μαύρο, την άρνηση, ή την ηρωϊκή περιχαράκωση. Στις 11 Δεκεμβρίου το πλαίσιο Κρανιδιώτη θα είναι μαχητικά παρόν, στη Σύνοδο

Κορυφής στο Ελσίνκι. Με το δικό του σχεδιασμό θα οργανώσει τη δράση του ο Κ. Σημίτης. Στη συνολική πορεία για πλήρη ένταξη της Κυπριακής Δημοκρατίας στην Ε.Ε. η μορφή του Γ. Κρανιδιώτη θα είναι διαρκώς παρούσα. Οι πολίτες της Κυπριακής Δημοκρατίας έχουν κρίση και ωριμότητα. Γνωρίζουν ποιος τόλμησε στα δύσκολα, και έκανε πράξεις τις θεωρητικές συλλήψεις. Οι τουρκοκύπριοι, στα χρόνια που θα έρθουν θα κατανοούν ολοένα και περισσότερο πως η πιο σοβαρή μορφή της επαναπροσέγγισης ήταν και είναι η ευρωπαϊκή μας επιλογή. Αυτή είναι η πορεία που προσφέρει περισσότερες ευκαιρίες για όλους τους Κυπρίους, ως το μόνο υπαρκτό θεσμικό πλαίσιο – το ευρωπαϊκό – που είναι σε θέση να οικοδομήσει τη δημιουργική συνύπαρξη ανάμεσα σε διαφορετικές εθνικές ταυτότητες.

Επιλογικά, ο Γιάννος Κρανιδιώτης έθεσε τα θεμέλια, προκάλεσε την ιστορική κίνηση η Κυπριακή Δημοκρατία να εντάξει το δικό της πεπρωμένο στην πιο προοδευτική κοινότητα κρατών που έχει να παρουσιάσει η παγκόσμια ιστορία. Γι' αυτό και η πέννα του ιστορικού, θα τον αξιολογήσει με πλήρη τεκμηρίωση. Οραματιστής, διορατικός, ακούραστος, συστηματικός στη δράση του. Η αμηχανία, το σοκ που διαπέρασε τον κυπριακό ελληνισμό με την απώλεια του, είναι και η πιο δυνατή αξιολόγηση της προσωπικότητάς του, γιατί ήταν αυθόρμητη, ειλικρινής και διακομματική.

4. Συνέντευξη: εφημερίδα «ΑΛΗΘΕΙΑ», Ο ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΓΙΑΝΝΟΣ ΚΡΑΝΙΔΙΩΤΗΣ,

19 Σεπτεμβρίου 1999

Η βδομάδα που πέρασε στιγματίστηκε από το χαμό του Γιάννου Κρανιδιώτη. Για την αξία και το μέγεθος της απώλειας του λέχθηκαν πάρα πολλά. Όλος ο πολιτικός κόσμος στην Κύπρο και την Ελλάδα εκθείασε την προσφορά του στους εθνικούς αγώνες και την πολιτική φιλοσοφία που ανέπτυξε.

Ανάμεσα τους, όμως, ήταν και αρκετοί που πριν από λίγο καιρό είτε εμμέσως δημόσια, είτε άμεσα στο παρασκήνιο επέκριναν και κατηγορούσαν το Γιάννο και τη φιλοσοφία του. Αυτή την πολιτική φιλοσοφία και όσους την επέκριναν, επιλέξαμε να αναλύσει ένα άτομο που έζησε από κοντά τον Γιάννο Κρανιδιώτη που είχε στενή επαφή μαζί του, υιοθετούσε τις αντιλήψεις και τη στρατηγική του και γνωρίζει ποιοι τον πολεμούσαν στην Κύπρο. Πρόκειται για τον κ. Λάρκο Λάρκου, πρόεδρο του ΟΠΕΚ (Όμιλος Προβληματισμού για τον Εκσυγχρονισμό της Κοινωνίας μας) και μέλος της Κεντρικής Επιτροπής της ΕΔΕΚ, ο οποίος καυτηριάζει αρκετά και σίγουρα θα ήταν πολύ πιο αποκαλυπτικός αν δεν σεβόταν τις στιγμές και το πένθος για το χαμό του Γιάννου.

ΕΡ. Θα ήθελα να ξεκινήσουμε από τη σχέση σας με το Γιάννο Κρανιδιώτη. Ποια ήταν, πως γνωριστήκατε, πόσο συχνές επαφές είχατε και για ποια θέματα;

ΑΠ. Με το Γιάννο Κρανιδιώτη, από τα χρόνια που ήμασταν στην Αθήνα, στην ΕΔΕΚ και στο ΠΑΣΟΚ και ιδιαίτερα στα χρόνια που ήμουν γραμματέας της κομματικής οργάνωσης της ΕΔΕΚ στην Αθήνα, αναπτύξαμε μια ποικιλόμορφη πολιτική επαφή. Από τότε μέχρι το τέλος του, είχαμε κρατήσει μια πολύ προσωπική, θερμή πολιτική συνεννόηση και συναντιόμασταν συχνά για να ανταλλάξουμε απόψεις για την πολιτική επικαιρότητα, για το μέλλον της Κύπρου, για τα ζητήματα εξωτερικής πολιτικής του ελληνισμού. Θεωρώ ότι κάθε επαφή με το Γιάννο ήταν μια πηγή έμπνευσης, μια συνάντηση με έναν πολιτικό που παρήγαγε και διαμόρφωνε πολιτική. Όσοι συζητούσαν μαζί του αισθάνονταν ότι πράγματι κέρδιζαν πάρα πολλά.

ΕΡ. Μέσα από το πώς τον ζήσατε, τι άνθρωπος ήταν ο Γιάννος Κρανιδιώτης;

ΑΠ. Ακριβώς επειδή αντιλαμβάνομαι το πλήγμα και την εθνική απώλεια από το χαμό του, θα πω ότι ήταν ένας διορατικός πολιτικός, ήταν διαμορφωτής πολιτικής κουλτούρας, ήταν αρχιτέκτονας πολιτικής και ιδιαίτερα σε ότι αφορά το πλαίσιο των σχέσεων της Κύπρου με την Ε.Ε. Νομίζω ότι από το χάρισμα, δηλαδή το να διαμορφώνει στρατηγικές, να διαμορφώνει πολιτικές και ταυτόχρονα να τις υλοποιεί ήταν ένα σπάνιο πλεονέκτημα που νομίζω ότι πολύ λίγοι πολιτικοί το έχουν. Ως εκ τούτου, υποστηρίζω ότι ξεχώριζε γιατί μπορούσε να οραματιστεί, μπορούσε να υλοποιήσει και μπορούσε να φέρει συγκεκριμένα πολιτικά αποτελέσματα με σχεδιασμό και αγώνα.

ΕΡ. Για να φτάσει κάποιος σε τόσο ψηλά επίπεδα στην πολιτική, λογικά πρέπει να διαθέτει κάποια ιδιαίτερα χαρίσματα ως άνθρωπος.

ΑΠ. Σε κάθε τομέα της δραστηριότητας του, από τα πρώτα του βήματα ως ειδικού γραμματέα στο Ελληνικό Υπουργείο Εξωτερικών στις πρώτες κυβερνήσεις του ΠΑΣΟΚ μετά το 1981, έδειξε εργατικότητα, ήταν συστηματικός στη δουλειά του, έβαζε στόχους και επετύγχανε σε ποικίλα επίπεδα. Εισήγαγε από τα πρώτα βήματα της δράσης του στο σχεδιασμό της πολιτικής βήμα με βήμα που οδηγεί σε νέα σελίδα, οδηγεί στην κίνηση προς τα εμπρός. Αυτά τα πλεονεκτήματα τον οδήγησαν στη μεγαλύτερη άνοδο μέχρι που του εμπιστεύτηκε ο Κ. Σημίτης τη θέση του αναπληρωτή Υπουργού Εξωτερικών.

ΕΡ. Είναι γνωστό ότι ούτε εσείς, ούτε άλλα μέλη του ΟΠΕΚ, ούτε άλλα νέα στελέχη της ΕΔΕΚ κρύψατε ποτέ τη συναντίληψη σας με το Γιάννο Κρανιδιώτη. Σε ποια σημεία ακριβώς βρίσκατε αυτή τη συναντίληψη και ποιος ο λόγος να προσπαθήσετε να συνδεθείτε μαζί του;

ΑΠ. Νομίζω ότι η αγωνία και οι αγώνες του για την Κύπρο και γενικότερα για την εξέλιξη και την ανανέωση του πολιτικού σκηνικού στην πατρίδα μας, ήταν οι λόγοι που μας έφεραν ακόμη πιο κοντά. Θεωρούσαμε ότι σε κάποια στιγμή, σε κάποια εποχή όπως για παράδειγμα το 1998, θα μπορούσε από τη θέση του υποψηφίου προέδρου της Κυπριακής Δημοκρατίας να εκφράσει το ώριμο αίτημα για την ανανέωση, τη μεταρρύθμιση και τον εκσυγχρονισμό. Μέσα από μια τέτοια προσπάθεια θα μπορούσε η Κυπριακή Δημοκρατία να περάσει σε ανώτερα στάδια πολιτικής εξέλιξης. Νομίζω ότι αν κερδίζαμε αυτό το στοίχημα το μέλλον της Κύπρου θα ήταν πιο ελπιδοφόρο.

ΕΡ. Κρατώ αυτή την αναφορά σας για να τη σχολιάσουμε στη συνέχεια, γιατί θα ήθελα να σταθούμε περισσότερο στο πολιτικό όραμα του Γιάννου Κρανιδιώτη. Σε ποια πολιτικά πλαίσια εκινείτο το όραμα;

ΑΠ. Τα χαρακτηριστικά της πολιτικής του προσωπικότητας ήταν οι χαμηλοί τόνοι, ο ήρεμος λόγος, η αυτοπεποίθηση που πηγάζει από τα επιχειρήματα και όχι από την αλαζονεία ή την υπερβολή. Ο Γιάννος Κρανιδιώτης ήταν ένας πολιτικός που σταθερά ήταν ενάντια στη δημαγωγία, ήταν σταθερά ενάντια στο λαϊκισμό, ήταν ο πολιτικός που αρνιόταν να παραπλανήσει τους πολίτες, ήταν ο πολιτικός που βάδιζε ενάντια στο ρεύμα, ήταν ο πολιτικός που ηγείτο και δεν ακολουθούσε το πλήθος όπως προστάζει για τον ορθό πολιτικό ο Περικλής.

Μπορώ να πω για να τεκμηριώσω αυτή μου την άποψη τρία βασικά επιχειρήματα. Ήδη από το 1992 ο Γιάννος Κρανιδιώτης διέβλεπε το αδιέξοδο στο σκοπιανό και από τότε υποστήριζε την εξεύρεση μιας σύνθετης ονομασίας του κράτους των Σκοπίων. Ένα δεύτερο παράδειγμα είναι η ευφυής, πολυσύνθετη στάση της Ελλάδας στην πρόσφατη κρίση στη Γιουγκοσλαβία και στο Κόσσοβο, η οποία έφερε και τη δική του σφραγίδα. Ένα τρίτο παράδειγμα για να δούμε πως μέσα από τέτοιες πολιτικές η Κύπρος κέρδισε και πήγε μπροστά, είναι το ότι με τη δική του πρωταγωνιστική δραστηριότητα, το πιο αρνητικό μέρος των Ιδεών Γκάλι, αυτό που αφορούσε τα

διπλά δημοψηφίσματα για το «ναι» ή «όχι» στην Ε.Ε (κάτι που στην πράξη σήμαινε μπλοκάρισμα στην ευρωπαϊκή πορεία της Κύπρου) ξεπεράστηκε με τη δράση του Γιάννου. Σήμερα η Κύπρος είναι στα πρόθυρα της ένταξης της στην Ε.Ε. Αυτά είναι δείγματα ενός πολιτικού που εργάζεται με σοβαρή ανάλυση, που βλέπει μπροστά, που με ευέλικτη διεκδικητικότητα βάζει τα εθνικά συμφέροντα πάνω απ' όλα.

ΕΡ. Θα αναφέρω κάτι που έχω ακούσει αυτές τις μέρες για το Γιάννο Κρανιδιώτη και θα ήθελα να δω πως το σχολιάζετε. Ότι ήταν ο πολιτικός που ακολούθησε τη φιλοσοφία της συνδιαλλαγής και του ρεαλισμού στην αναζήτηση λύσεων στα εθνικά θέματα. Πως στην πράξη το εφάρμοσε αυτό;

ΑΠ. Είναι μια πολύ καλή ερώτηση διότι σε μια κοινωνία στην οποία κυριαρχούν το άσπρο-μαύρο, τα επίθετα και η επιτόλαιη γνώση, ήταν φυσιολογικό και ο Κρανιδιώτης να μπει ή να τον εντάξουν σε αυτή τη λογική. Στο διεθνή στίβο πρόβαλλε τεκμηριωμένα επιχειρήματα και απέφευγε τις μονομερείς εμμονές στα «ιστορικά μας δίκαια» ή τα γνωστά νεοελληνικά συμπλέγματα ότι περίπου είμαστε ο περιούσιος λαός. Έκανε αναφορές ή συνδυασμούς σε κοινά συμφέροντα ή επωφελείς για πολλούς ισορροπίες π.χ η συμφωνία της 6ης Μαρτίου 1995 και με αυτό κατόρθωσε να αλλάξει τη μοίρα της Κύπρου. Έτσι από τη χωρίς πυξίδα περιήγηση μας στον τρίτο κόσμο στις αρχές της δεκαετίας του '80, είμαστε σήμερα στον προθάλαμο της ένταξης. Όταν έπρεπε ασκούσε βέτο, όταν έπρεπε συνδύαζε τη στρατηγική του «καρότου και του μαστιγίου». Αυτό δείχνει ευελιξία, αποφασιστικότητα και σχεδιασμό. Νομίζω ότι αυτά τα χαρακτηριστικά τον έκαναν ιδιαίτερα σημαντικό στον ευρωπαϊκό χώρο γιατί απέναντί του οι ξένοι διπλωμάτες και αν ακόμα διαφωνούσαν, συγκρούονταν σε επιχειρήματα, σε απόψεις, σε αρχές, σε στρατηγικές.

ΕΡ. Αυτή η πολιτική φιλοσοφία του Γιάννου Κρανιδιώτη όμως δεν γινόταν και δεν θα συνέχιζε να γίνεται εύκολα αποδεκτή μεταξύ κάποιων κυπριακών κομμάτων. Υπάρχουν αρκετά Παραδείγματα στο παρελθόν που τον έφεραν σε σύγκρουση με κάποια κόμματα και με την ΕΔΕΚ μάλιστα. Αναφέρω ενδεικτικά για παράδειγμα τη θέση του για το «παράγωγο δίκαιο», η θέση του για τη μη έλευση των S-300 και τη θέση του για τη στάση που έπρεπε να επιδείξουν Ελλάδα και Τουρκία στην κρίση του Κοσσοβού.

ΑΠ. Ο Γιάννος Κρανιδιώτης ήταν ενάντια στη θεωρία του «όλα ή τίποτα». Αυτή η θεωρία μας οδηγούσε στην απραξία, στην ακινησία και αν εφαρμοζόταν θα ήταν μια συνταγή για να μείνουν όλα στο χθες. Ο Κρανιδιώτης εφάρμοσε μια δική του στρατηγική, τους καρπούς της οποίας όλοι βλέπουμε σήμερα και την οποία ο πολυκομματισμός στην Κύπρο, όχι μόνο δεν κατανόησε, αλλά και την πολέμησε με ιδιοτελή ελατήρια και κριτήρια. Αυτή η γραμμή που ήταν αποτελεσματική, προοδευτική και πολιτική με βλέμμα προς το μέλλον, διαστρεβλώθηκε αρκετές φορές στην Κύπρο, διαβλήθηκε εκ συστήματος. Τα δεδομένα όμως στην Ελλάδα είναι πολύ διαφορετικά, δεν εξαρτώνται από ισορροπίες στο κυπριακό παλαιοκομματικό παιχνίδι, γι' αυτό και δεν ακυρώθηκε. Ο Γιάννος Κρανιδιώτης είχε μια σχέση απόλυτης εμπιστοσύνης με τον Κώστα Σημίτη. Συμφωνούσαν, σχεδίαζαν, υλοποιούσαν κοινές στάσεις στην εξωτερική πολιτική. Τα τελευταία δύο χρόνια ιδιαίτερα, υπήρξε μια συστηματική υπονόμευση αυτών των θέσεων, αλλά ο Γιάννος αυτό το αντιμετώπιζε με χιούμορ. Έλεγε ότι «αυτά είναι πολιτικές από πολιτικούς του χθες».

ΕΡ. Από αυτές τις επικρίσεις που δέχτηκε κατά καιρούς από την Κύπρο δεν εξέφραζε κάποια παράπονα;

ΑΠ. Ίσως να είναι πρόωρο να πούμε κάτι περισσότερο πάνω σ' αυτό. Νομίζω ότι δεν θα ήταν φρόνιμο, ούτε πρόπον σ' αυτό το χρονικό στάδιο. Μια πικρία υπήρχε στο πρόσωπό του γιατί έδωσε όλη του τη ζωή, όλη την πολιτική του δύναμη για την Κύπρο και μερικές φορές αισθανόταν ότι στην

Κύπρο αρκετά πράγματα λειτουργούσαν μ' ένα περίεργο τρόπο και δυσκόλευαν κάποιες κινήσεις της Αθήνας. Όμως σε ένδειξη σεβασμού και τιμής προς το Γιάννο Κρανιδιώτη, αυτή τη στιγμή είναι καλύτερα να μείνουμε σ' αυτό το γενικό επίπεδο. Η ιστορία, η ανάλυση, η διερευνητική δημοσιογραφία στο μέλλον ίσως πουν πολύ περισσότερα πράγματα.

ΕΡ. Αν τις θέσεις που κατά καιρούς εξέφραζε ο Γιάννος Κρανιδιώτης, τις εξέφραζε κάποιος άλλος πολιτικός της Κύπρου, ο οποίος δεν θα έφερε το στάτους του αναπληρωτή Υπουργού Εξωτερικών της Ελλάδας, ποια θα ήταν η αντίδραση στην Κύπρο;

ΑΠ. Τα πράγματα οπωσδήποτε θα ήταν διαφορετικά, δεν θα ήταν τόσο καλά για την Κύπρο και γι' αυτό είμαι βέβαιος ότι το σοκ που αισθάνεται αυτές τις μέρες ο κυπριακός ελληνισμός οφείλεται στο ότι διαισθάνεται ότι εκείνος που διαμόρφωνε πολιτική, που οικοδομούσε μια σταθερά επικοινωνιακή συνεννόηση μεταξύ της Λευκωσίας και της Αθήνας, εκείνος που ήταν ο καταλύτης για να διαλύονται παρερμηνείες και παρεξηγήσεις σήμερα δεν υπάρχει. Ίσως από δω και πέρα πολλοί να αισθάνονται μοναξιά, γιατί ο καθένας θα βαθμολογεί με τη δική του απόλυτα προσωπική αξία, χωρίς την παρουσία του Γιάννου Κρανιδιώτη.

ΕΡ. Πόσο ταυτισμένος ήταν ο Κρανιδιώτης με τον Κώστα Σημίτη, τι σας έλεγε στις συναντήσεις που είχατε, πόσο η πολιτική Σημίτη στο κυπριακό μπορεί να επηρεασθεί λόγω της απουσίας του Κρανιδιώτη;

ΑΠ. Η θερμή σχέση Κρανιδιώτη-Σημίτη χρονολογείται από τα πρώτα βήματα του δεύτερου, όταν εκδήλωσε την επιθυμία του να διεκδικήσει την προεδρία του ΠΑΣΟΚ προτού πεθάνει ο Α. Παπανδρέου. Ήταν μαζί του στα πρώτα βήματα, όταν στο ΠΑΣΟΚ οικοδομούντο τα ρεύματα τα οποία θα διεκδικούσαν τη διαδοχή του Α. Παπανδρέου. Ορισμένα στοιχεία που τους έδεναν ήταν το ότι έβλεπαν την πολιτική με κοινά μάτια, έδωσαν στη λέξη σοσιαλισμός τις έννοιες συναίνεση, σχέδια για το μέλλον, τόλμη και αγώνας ενάντια στην ακινησία, το τέλμα και την απραξία. Τους έκανε η εξής πολιτική φιλοσοφία την οποία κατά κόρον δηλώνει δημόσια ο Κ. Σημίτης: Τα νέα πολιτικά φαινόμενα στην Ελλάδα και τον ευρωπαϊκό κόσμο δεν αρκεί να τα παρακολουθείς, πρέπει να τα επηρεάζεις να τα συνδιαμορφώνεις με δράση, με σύστημα και δουλειά. Αυτά που δήλωσε ο Σημίτης στο αεροδρόμιο της Αθήνας ήταν μια απόλυτα ειλικρινής εκμυστήρευση των αισθημάτων του προς το Γιάννο Κρανιδιώτη.

Τι εκτιμούσε όμως ο Κρανιδιώτης από το Σημίτη και το έχω ακούσει αρκετές φορές να το δηλώνει; Εκτιμούσε ιδιαίτερα την ευγένεια του. Μου δήλωνε πολύ συχνά ότι «είναι ένας ευγενής άνθρωπος». Εκτιμούσε επίσης ιδιαίτερα το σύστημα με το οποίο εργαζόταν, τον έλεγχο που έκανε γι' αυτά τα οποία συναποφάσιζαν, γι' αυτό τα τελευταία χρόνια η Ελλάδα έχει πάει προς τα εμπρός.

ΕΡ. Θα έλεγα ότι η στιγμή της απώλειας του Κρανιδιώτη ήταν ιδιαίτερα ατυχής για την Κύπρο δεδομένου ότι ανέπτυσσε μια συγκεκριμένη στρατηγική για το κυπριακό και την ένταξη στην Ε.Ε;

ΑΠ. Η στρατηγική Κρανιδιώτη για τη Σύνοδο Κορυφής στο Ελσίνκι το 1999 ήταν σε λίγες γραμμές η εξής: Αν οι «14» επιθυμούν να ονομάσουν την Τουρκία ως υποψήφιο μέλος της Ε.Ε, τότε η Κύπρος με την πολιτική των διασυνδέσεων που συστηματικά ακολουθούσε ο Γιάννος Κρανιδιώτης, ως παράλληλη κίνηση πρέπει να πάρει το μέγιστο δυνατό αντάλλαγμα, δηλαδή την απρόσκοπτη, απόλυτη ενταξιακή διαδικασία.

Αυτό στην πράξη σήμαινε δύο βασικά κέρδη για την Κύπρο. Ότι η Ελλάδα αποφεύγει με σημαντικά κέρδη τη διαδικασία του βέτο και πιθανή απομόνωση και ότι αν αυτό το αντάλλαγμα υλοποιηθεί μέσα Αυτό στην πράξη σήμαινε δύο βασικά κέρδη για την Κύπρο. Ότι η Ελλάδα αποφεύγει με

σημαντικά κέρδη τη διαδικασία του βέτο και πιθανή απομόνωση και ότι αν αυτό το αντάλλαγμα υλοποιηθεί μέσα από το χρόνο και το κυπριακό στο μεταξύ δεν έχει επιλυθεί, τότε η Κύπρος θα είναι βέβαιο μέλος της Ε.Ε και θα διαπραγματεύεται τη λύση του κυπριακού ως μέλος της ευρωπαϊκής οικογένειας.

Αυτή η στρατηγική σύλληψη είναι πάρα πολύ σημαντική, την έχει επισημοποιήσει το ελληνικό Υπουργείο Εξωτερικών και ο Γιώργος Παπανδρέου την έχει ονομάσει «Χάρτα Διαδρομής προς την Ε.Ε». Αυτή η πολιτική των διασυνδέσεων έδωσε και θα δώσει πολλά πλεονεκτήματα στην Κύπρο.

ΕΡ. Σας έχει αναλύσει ποτέ τη φιλοσοφία του σχετικά με την επέκταση της διασύνδεσης της Κύπρου με την Ε.Ε και στον τομέα της ασφάλειας;

ΑΠ. Ο Γιάννος Κρανιδιώτης θεωρούσε ότι η Κύπρος σε κάποια στιγμή έπρεπε να διαμορφώσει μια πλήρη στρατηγική για τις ευρωπαϊκές σχέσεις και το μέλλον τους. Ευρώπη είναι εκτός από οικονομία και αμυντική συνεργασία και κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας. Είχε την άποψη ότι η Κύπρος πρέπει να αντιμετωπίσει και τα δύσκολα που αφορούσαν τις σχέσεις της Κύπρου με τα αμυντικά συστήματα ασφάλειας. Τόσο σε σχέση με το «Συνεταιρισμό για την Ειρήνη», όσο και με τη Δυτικοευρωπαϊκή Ένωση που ήταν έως πρόσφατα ο αμυντικός πυλώνας της Ε.Ε. Θεωρούσε επίσης ότι η ευρωπαϊκή αρχιτεκτονική ασφαλείας, η οποία σε συνεργασία ή σε διαβούλευση με το ΝΑΤΟ αντιμετωπίζει τα μελλοντικά ζητήματα ασφαλείας στο ευρωπαϊκό χώρο, έπρεπε να έχει και κυπριακή δημιουργική παρουσία. Ήθελε να αντιμετωπίζουμε και τα δύσκολα και αυτά τα ζητήματα που δεν είναι δημοφιλή, που δεν τα φωνάζεις εύκολα από το μπαλκόνι, γιατί από αυτά η Κύπρος θα είχε να κερδίσει σε μια πλήρη σχέση με τους Ευρωπαίους εταίρους.

ΕΡ. Να περάσουμε στο κεφάλαιο που είχατε θίξει στην αρχή όσον αφορά τις τελευταίες προεδρικές εκλογές στην Κύπρο. Έχουν λεχθεί κι έχουν γραφεί πάρα πολλά. Είμαι βέβαιος ότι γνωρίζετε πάρα πολλά από πρώτο χέρι γι' αυτό θα σας προκαλέσω να πείτε την πραγματική αλήθεια για τη διαφαινόμενη τότε υποψηφιότητα Κρανιδιώτη.

ΑΠ. Σ' αυτές τις στιγμές πρέπει να μείνουμε στην ουσία των πραγμάτων, στη βαθιά ανάλυση των εξελίξεων και να μην υποκύπτουμε στον πειρασμό της απλουστευτικής αφήγησης των γεγονότων ή της μυθιοστορηματικής καταγραφής τους. Μπορούμε και έπρεπε στην κρίσιμη εκείνη περίοδο ορισμένοι να δουν τις εξελίξεις με πιο σύγχρονο φακό, με πιο σύγχρονο πνεύμα. Κάναμε αρκετές προσπάθειες με αρθρογραφία, με εσωτερική δραστηριότητα μέσα στην ΕΔΕΚ, με συναντήσεις με τον Β. Λυσσαρίδη και άλλα. Όσα πολιτικά σχήματα έβλεπαν το μέλλον της Κύπρου μέσα από τη δική τους οπτική κομματική γωνία, μέσα από τη στασιμότητα των κομματικών ποσοστών, όσοι ήθελαν να κρατούν την ιστορία και την εξέλιξη στους αριθμούς του παρελθόντος, δεν ήθελαν να αλλάξει η κατεστημένη νοοτροπία και τα κατεστημένα συμφέροντα, γύρισαν ξανά προς τα πίσω και εμπόδισαν αυτή την εξέλιξη. Έκλεισαν μια ιστορική προοπτική επειδή έβλεπαν την εξέλιξη μέσα από τη λογική των κουκιών.

ΕΡ. Ο Γιάννος Κρανιδιώτης ήταν έτοιμος τότε να κατέλθει ως υποψήφιος;

ΑΠ. Ενδιαφερόταν, ήθελε, έκανε ορισμένες κινήσεις, ωστόσο από κάποια χρονική συγκυρία και μετά τα πράγματα πήραν μια πολύ διαφορετική τροπή, έξω από αυτή που θα προσδοκούσε ο ίδιος και με δημόσια δήλωση βγήκε έξω από τη διαδικασία.

ΕΡ. Μήπως το εμπόδιο σ' αυτή την προοπτική στάθηκαν και κάποιοι μέσα στην ΕΔΕΚ;

ΑΠ. Όπως είναι γνωστό, η Κ.Ε. της ΕΔΕΚ πρότεινε στις διαδικασίες που γίνονταν τότε ως δεύτερη επιλογή την υποψηφιότητα του Γιάννου Κρανιδιώτη. Αυτή ήταν μια πολύ θετική εξέλιξη, γιατί ήταν

η πρώτη φορά στην ιστορία τη ΕΔΕΚ που υπήρξε πρόταση σε άλλο κόμμα με μια προσωπικότητα που δεν ήταν ο Β. Λυσσαρίδης.

ΕΡ. Μετά την προσπάθεια αυτή και όταν είχαμε φτάσει λίγο πριν από το δεύτερο γύρο των εκλογών, γνωρίζω ότι είχε αναπτυχθεί μια άλλη προσπάθεια ώστε ο Γ. Κρανιδιώτη να αναλάμβανε το Υπ. Εξωτερικών της Κύπρου σε περίπτωση εκλογής του Γλαύκου Κληρίδη. Τελικά ούτε αυτή η προσπάθεια τελεσφόρησε, γιατί;

ΑΠ. Εκείνη την περίοδο αναπτύχθηκαν διάφορα σενάρια, κάποια είχαν βάση και κάποια όχι. Αυτή τη στιγμή ίσως να μην εξυπηρετεί οτιδήποτε να τα σχολιάζουμε, από τη στιγμή που η κατάληξη είναι γνωστή σε όλους και ο Γιάννος είχε μείνει στο Υπ. Εξωτερικών της Ελλάδας.

ΕΡ. Έβλεπε όμως ο Κρανιδιώτης μίαν ανάλογη προοπτική στο μέλλον;

ΑΠ. Αν ξεκινήσουμε από το δεδομένο ότι το πάθος του ήταν η Κύπρος, τον ενδιέφερε να προσφέρει για την Κύπρο είτε από το Υπ. Εξωτερικών της Ελλάδας, είτε αν οι συγκυρίες το επέτρεπαν από την προεδρία της Κυπριακής Δημοκρατίας. Η ιστορική ατυχία είναι μεγάλη και η εθνική απώλεια, κατανοητή απ' όλους μας.

ΕΡ. Τι πίστευε ο Γιάννος Κρανιδιώτης για την κυπριακή πολιτική ζωή, τι έβλεπε ότι έπρεπε να αλλάξει;

ΑΠ. Ήταν η άποψη του που την πίστευε και την εξέφραζε, ότι η Κύπρος έπρεπε να περάσει σε μια νέα πολιτική σελίδα.

- Η συνέντευξη δόθηκε στο δημοσιογράφο Γιώργο Καλλινίκου, 19 Σεπτεμβρίου 1999

5. Άρθρο, Γ. ΚΡΑΝΙΔΙΩΤΗΣ: ΠΕΝΤΕ ΧΡΟΝΙΑ ΜΕΤΑ, 8 Σεπτεμβρίου 2004

Συμπληρώνονται εφέτος στις 14 Σεπτεμβρίου πέντε χρόνια από το θάνατο του Γ. Κρανιδιώτη. Πέντε χρόνια τα οποία η ιστορική αδικία, δεν τα «αφιέρωσε», σε εκείνον που τα σχεδίασε, τα υλοποίησε, τα ζούσε. Ο Γ. Κρανιδιώτης έθεσε τα θεμέλια της ιστορικής κίνησης, προκάλεσε τις αλλαγές, για να γίνει η Κύπρος πλήρες μέλος της ευρωπαϊκής οικογένειας. Διαμόρφωσε ένα πρωτοποριακό σχέδιο δράσης από το 1985 και μέσα σε 13 χρόνια το είδε να υλοποιείται βήμα με βήμα. Χάριν της ιστορικής τεκμηρίωσης ας υπενθυμίσουμε τους μεγάλους σταθμούς:

- Τελωνειακή Ένωση Κύπρου – ΕΟΚ (1988).
- Δημόσιες παρεμβάσεις για να πεισθεί η κυβέρνηση Βασιλείου να υποβάλει αίτηση για πλήρες μέλος (β' εξάμηνο 1988).
- Συμφωνία για έναρξη ενταξιακών συνομιλιών (6 Μαρτίου 1995).
- Έναρξη ενταξιακών (1998).
- Προβολή ενός πλαισίου για την απρόσκοπτη ένταξη της Κύπρου στην ΕΕ ενόψει του Ελσίνκι (Ιούλιος 1999).

Η υπενθύμιση αυτών των σταθμών γίνεται για πολύ συγκεκριμένους λόγους.

Όλοι, οι πιο πάνω σταθμοί είχαν τον κοινό τους παρονομαστή. Η Λευκωσία ήταν κατά περιπτώσιν διστακτική, αρνητική, διαφωνούσε. Με το ζόρι ο Σ. Κυπριανού να πάει στην Τελωνειακή Ένωση το 1988, με το ζόρι ο Γ. Βασιλείου να υποβάλει αίτηση για πλήρη ένταξη το 1988 - τελικά πήγε το

1990. Το χειρότερο όλων ήταν η πλήρης διαφωνία των κυπριακών κομμάτων απέναντι στους νικηφόρους συμβιβασμούς της 6^{ης} Μαρτίου 1995 και του Ελσίνκι το 1999. Σήμερα που όλοι απολαμβάνουν τους καρπούς αυτών των μεγάλων κινήσεων, ούτε ένα κόμμα ή έστω φορέας, δεν έχει πει δημόσια κάτι διαφορετικό, έστω ότι οι εκτιμήσεις δεν ήταν οι καλύτερες δυνατές. Απλώς τότε κτυπούσαν ή ύβριζαν τον Γ. Κρανιδιώτη, πέτυχε ο στόχος και σήμερα κάνουν πως δεν ξέρουν τίποτα. Το καταγράψω αυτό ως ένα δείγμα του πολιτικού μας πολιτισμού, αλλά και ως μια βεβαίωση ότι ο Γ. Κρανιδιώτης έφυγε από τη ζωή με αυτό το μεγάλο καϋμό. Έφυγε με το παράπονο ότι πολεμήθηκε με τον πιο χυδαίο τρόπο, τον περιέβαλαν με το μανδύα του «προδότη», του «ενδοτικού», του «υποχωρητικού». Αυτό με μια μεγάλη διαφορά στην ιστορική τεκμηρίωση. Ο Γ. Κρανιδιώτης με την στήριξη από τον Α. Παπανδρέου και τον Κ. Σημίτη πέτυχε να αλλάξει την πορεία της Κύπρου, ενώ εάν ακολουθούσαμε τη γραμμή των υβριστών του ή αν ήταν στη Λευκωσία, θα ήμασταν – στην καλύτερη περίπτωση – στο στάδιο της Τελωνειακής Ενωσης Κύπρου – ΕΕ.

Να γιατί ο Γ. Κρανιδιώτης υπήρξε μια σχολή πολιτικής, όχι απλώς ένας κορυφαίος ευρωπαϊστής. Μπορούσε να διαβλέψει τις εξελίξεις, να συνεκτιμήσει τις εθνικές προτεραιότητες σε σχέση με το διεθνές περιβάλλον, να δημιουργήσει επωφελείς συσχετισμούς για να πάνε μπροστά και αποτελεσματικά τα συμφέροντα της Κύπρου και της Ελλάδας. Οικοδομούσε ισορροπίες συμφερόντων, ήταν άριστος σχεδιαστής της πολιτικής των διασυνδέσεων (6 Μαρτίου 1995, Ελσίνκι 1999) και μέσω αυτών, έφερε την Κύπρο στη λεωφόρο της πλήρους ένταξης. Διαμόρφωσε ένα μακροπρόθεσμο σχεδιασμό και αυτός ο σχεδιασμός «έλεγγχε» τα επιμέρους συμβιβαστικά κείμενα ή χειρισμούς, ώστε να υπηρετούν τον ευρύτερο, κεντρικό στόχο.

Ο Γ. Κρανιδιώτης ήταν φανατικός εχθρός της δημαγωγίας, μιλούσε με τεκμηρίωση, με ορθολογισμό. Διεκδικούσε στόχους με ότι η συγκυρία ή οι συσχετισμοί το επέτρεπαν, ή το επέβαλλαν. Σε αυτή την περίπτωση ήταν λχ και το ζήτημα με τους S300 το 1998. Για να επιτευχθούν υπέρτεροι στόχοι (ευρωπαϊκή πορεία με πιο δυνατά χαρτιά) εισηγήθηκε τη λύση της μεταφοράς τους στην Κρήτη. Οι απειλές Σιράκ (και άλλων) ξεπεράστηκαν και άνοιξε, έτσι, ο δρόμος για το Ελσίνκι (1999) και την απρόσκοπτη ένταξη στην ΕΕ. Βεβαίως υπάρχουν στην Κύπρο και εκείνοι που ήθελαν και τα δύο, και πυραύλους και Ελσίνκι αλλά δεν μας έχουν πει ακόμα πως θα προωθούσαν και τους δύο στόχους ταυτόχρονα. Ήθελαν μόνο εύκολα χειροκροτήματα, όχι υπεύθυνες πολιτικές, αυτές που διασφάλιζαν την κεντρική πολιτική πρόταση (ένταξη στην ΕΕ).

Με veto στην ΕΟΚ για να ξεκινήσει η ευρωπαϊκή πορεία της Κύπρου, με απειλή για veto εάν δεν γίνονταν δεκτοί οι τρεις όροι της Αθήνας για το Ελσίνκι, (12 Ιουλίου 1999), με συμμαχίες για τα ΜΟΠ για στήριξη του φτωχότερου «Νότου» στην ΕΟΚ, με προτάσεις για την Ομοσπονδιακή Ευρώπη στα πλαίσια της Διακυβερνητικής, με βαθιά αίσθηση της ανάγκης για συμμαχίες μέσα στους 15, με απόρριψη κειμένων που δεν είχαν σαφήνεια όπως το πρώτο κείμενο της συμφωνίας Ζιπέ – Μαγκάκη (1995), με ακούραστο πάθος για δουλειά, μελέτη, προετοιμασία, σκληρή διαπραγμάτευση.

Από τα πρώτα βήματα του ζητήματος των Σκοπίων (1992) υποστήριζε τη σύνθετη ονομασία. Στην κρίση του Κοσόβου (1999) υπήρξε ένας εκ των οργανωτών αυτής της ευφυούς πολιτικής που κράτησε η Αθήνα στο σύνολο της κρίσης. Στο κυπριακό (εκτός πολλών άλλων) πέρασε με τη δράση του στο Ευρωκοινοβούλιο (1996) ψήφισμα με εξαιρετικά σημαντικό πλαίσιο κινήσεων: Ευρωπαϊκή διάσκεψη για το κυπριακό, ευρωπαϊκό σχέδιο λύσης του κυπριακού, ευρωπαίος συντονιστής για το κυπριακό κ.ά.

Το σημερινό βαθύτατο αδιέξοδο στο κυπριακό έχει τις «ρίζες» στο σκηνικό των προεδρικών εκλογών του 1998. Το ώριμο αίτημα των κυπρίων πολιτών για να βγουν από τον φαύλο κύκλο του παλαιοκομματισμού, το ώριμο αίτημα για ανανέωση και εκσυγχρονισμό του πολιτικού μας

συστήματος, μπορούσε να εκπροσωπηθεί επάξια στο πρόσωπο του Γ. Κρανιδιώτη. Η ήττα του αιτήματος αυτού το 1998 σήμαινε την υπερίσχυση των δυνάμεων της ακινησίας, των δυνάμεων που έχουν ξεπεραστεί από την ευρωπαϊκή δυναμική, των οπαδών της ηρωικής περιχαράκωσης. Είναι απολύτως ερμηνεύσιμο το πως εάν οι ηγέτες του παλαιοκομματισμού αισθανθούν κάποια «απειλή», αυτόματα (σχεδόν) συσπειρώνονται, συνεργάζονται, για να εμποδίσουν «κοινούς» εχθρούς. Τα χρώματα είναι απλώς το «όχημα» για να επιβάλουν τους προσωπικούς τους μηχανισμούς.

Το σκηνικό των προεδρικών εκλογών του 1998 είχε το όνομα του Γ. Κρανιδιώτη. Ο ίδιος θεωρούσε ως ιδανική λύση την υποστήριξη του από το ΑΚΕΛ και το Σ.Κ. ΕΔΕΚ. Αυτό θεωρούσε ο ίδιος ως βάση μιας εκλογικής νίκης. Σε μια σειρά από πραγματικές διαβουλεύσεις το σκηνικό πήρε νέες μορφές. Το Σ.Κ. ΕΔΕΚ (1997) με μια προδήλως ατελέσφορη υποψηφιότητα του Β. Λυσσαρίδη, έκανε τελικά τη σημαντική στροφή προτείνοντας στο ΑΚΕΛ την υποψηφιότητα Γ. Κρανιδιώτη. Στην κρίσιμη αυτή στιγμή ο Δ. Χριστόφιας απέρριψε την πρόταση. Εύκολα πέρασε στη βάση του ΑΚΕΛ τη θεωρία ότι ο ίδιος (ο Γ.Κ.) δεν ενδιαφερόταν. Ο Δ. Χριστόφιας ήταν πλήρως ενήμερος για το ενδιαφέρον Γ. Κρανιδιώτη και δεν συμφωνούσε με την υποστήριξη του ΑΚΕΛ σε ενδεχόμενη υποψηφιότητά του. Είναι ενδιαφέρον να υπογραμμισθεί πως σε έρευνα του 1997, δύο πρόσωπα νικούσαν τον Γ. Κληρίδη στις εκλογές του 1998. Ο Γ. Κρανιδιώτης και ο Τ. Παπαδόπουλος. Ο Τ. Παπαδόπουλος δεν επελέγη εξ αιτίας των σημαντικών διαφορών που τον χώριζαν από το ΑΚΕΛ στο κυπριακό. Άρα μόνο ο Γ. Κρανιδιώτης μπορούσε. Τελικά επελέγη ο Γ. Ιακώβου.

Επειδή ο χρόνος δίνει ορισμένες εξηγήσεις για τις επιλογές του καθενός, είναι σημαντικό να υπογραμμισθεί ότι στο χώρο του ΑΚΕΛ δεν έχει αναπτυχθεί κάποια συζήτηση για τη διετία 1997-98. Ορισμένοι είναι ικανοποιημένοι για την «επιτυχημένη» ήττα του Γ. Ιακώβου, ενώ στην πραγματικότητα σε αυτή την περίοδο βρίσκεται η βάση των αδιεξόδων που και σήμερα αντιμετωπίζει η Κύπρος. Ένα χρόνο μετά (1999) οι δύο (Χριστόφιας – Κρανιδιώτης) είχαν μια ήρεμη και έντιμη διαφωνία γύρω από το σχέδιο Κρανιδιώτη για το κυπριακό στη Σύνοδο Κορυφής της ΕΕ στο Ελσίνκι (1999). Ο Γ.Γ. του ΑΚΕΛ κράτησε μέχρι τέλους τη διαφωνία του για τη στρατηγική Κρανιδιώτη για το Ελσίνκι (απρόσκοπτη ένταξη της Κύπρου, μη απειλές της Τουρκίας στο Αιγαίο, σεβασμός στα ανθρώπινα δικαιώματα στο εσωτερικό της Τουρκίας) με αντάλλαγμα την ονομασία της Τουρκίας ως υποψήφιας για ένταξη στην ΕΕ. Ένα πλαίσιο που τελικά πέρασε από το Ελσίνκι με ομοφωνία στους 15 και πάνω σε αυτό ήρθε η νίκη της Κοπεγχάγης το 2002.

Είναι γενικά παραδεκτό πως οι κύπριοι πολίτες αναγνωρίζουν τη μεγάλη συνεισφορά του Γ.Κρανιδιώτη στην πρόοδο και την ανάπτυξη της Κύπρου μέσα στο ευρωπαϊκό πλαίσιο. Ο σεβασμός συνοδεύει αυτή την αναγνώριση. Αυτό είναι και το πιο παρήγορο στοιχείο απ' όλα. Οι πολίτες αξιολογούν, κρίνουν, συγκρίνουν. Η πένα και η κρίση του ιστορικού αξιολογεί τον Γ. Κρανιδιώτη. Είναι εκείνος που με τη δράση του άλλαξε τους συσχετισμούς ώστε η Κύπρος να εντάξει το δικό της πεπρωμένο μέσα στην ΕΕ. Η 1 Μαΐου 2004 φέρει τη δική του κορυφαία σφραγίδα.

6. Άρθρο,1 ΜΑΪΟΥ 2004: Η ΗΜΕΡΑ ΤΟΥ Γ. ΚΡΑΝΙΔΙΩΤΗ

Η 1 Μαΐου 2004 αποτελεί το τελευταίο μεγάλο σταθμό για την πλήρη ενσωμάτωση της Κύπρου στο ευρωπαϊκό πλαίσιο. Μια πορεία μακρά, δύσκολη, επίπονη ολοκληρώνεται. Ο δημόσιος έπαινος

ανήκει σε πολλούς που σε διάφορα στάδια συνέβαλαν στην προώθηση αυτού του στόχου. Ένας μακρύς κατάλογος αυτών είναι σε όλους γνωστός. Μέσα σε αυτόν παραμένει κορυφαία η μορφή του Γιάννου Κρανιδιώτη. Όλοι οι μεγάλοι σταθμοί είχαν τη δική του σφραγίδα.

- Προσπάθειες μέσα στην Ε.Ε. (1980) για να βγει από το τέλμα η σχέση Κύπρου – ΕΟΚ.
- Συστάσεις στον Σ. Κυπριανού για να προχωρήσει η διαπραγμάτευση της Τελωνειακής Ένωσης Κύπρου – ΕΟΚ (1986).
- Παρεμβάσεις στον Γ. Βασιλείου για να υποβάλει αίτηση για πλήρη ένταξη στην Ε.Ε (Β' εξάμηνο 1988).
- Η Κορυφαία Συμφωνία της 6^{ης} Μαρτίου 1995 (προώθηση Τ.Ε. Τουρκίας – ΕΟΚ με αντάλλαγμα για την Κύπρο την έναρξη συνομιλιών ένταξης 6 μήνες από το τέλος της τότε Διακυβερνητικής).
- Ετοιμασία πλαισίου (12 Ιουλίου 1999) για το Ελσίνκι – προώθηση της ένταξης και χωρίς λύση στο Κυπριακό. Το στόχο αυτό υλοποίησαν με άριστο τρόπο οι Κ. Σημίτης και Γ. Παπανδρέου.

Το ότι όλα αυτά έγιναν συχνά ερήμην της συναίνεσης των πολιτικών δυνάμεων στην Κύπρο ή σε σύγκρουση μαζί τους, εξηγεί ως ένα βαθμό το σημερινό σκληρό στους Ε/Κ.

Το δίδυμο Πάγκαλος – Κρανιδιώτης άλλαξε το πλαίσιο εξέλιξης του κυπριακού από εκείνο του ΟΗΕ στο ευρωπαϊκό γήπεδο. Έτσι, ο απώτερος στόχος έγινε πολύ συγκεκριμένος. Η ευρωπαϊκή πορεία της Κύπρου να γίνει ο καταλύτης για την επίλυση του Κυπριακού. Δηλαδή το κόστος για την Τουρκία από την κατοχή της Κύπρου να είναι πιο υψηλό από το όποιο στρατιωτικό όφελος της. Ο καταλύτης λειτούργησε, άλλαξε συσχετισμούς, υποχρέωσε την Άγκυρα του Ερντογάν να κάνει νέες αξιολογήσεις υποστηρίζοντας το σχέδιο λύσης του ΟΗΕ.

Στη διαδρομή αυτή το ευρωπαϊκό πλαίσιο μπορούσε να έχει ένα ευρύτερο σχέδιο δράσης (1999-2003) έτσι που το τελικό σχέδιο λύσης να έχει περισσότερο ευρωπαϊκό υλικό. Ο καθείς αξιολογείται με το τελικό αποτέλεσμα και αυτό συνδέεται με τις δυνατότητες και τις αδυναμίες αυτής της παραδοσιακής Ε/Κ ηγεσίας. Αυτής που έχει αδιαμφισβήτητο πάθος για την Κύπρο, αλλά με εργαλεία σκέψης από τη δεκαετία του '60 δεν μπορεί να γίνει κάτι άλλο. Σε κάθε κρίσιμη στιγμή, δείχνει τις ανεπάρκειες της.

Το τέλος μιας στρατηγικής έχει επισημανθεί εύστοχα από τον Κ. Σημίτη. Η ευρωπαϊκή πορεία της Τουρκίας να περνούσε από την Πράσινη Γραμμή. Σήμερα η Κυβέρνηση Ερντογάν πέτυχε να αποκολλήσει την κατοχική δύναμη από αυτό το κεντρικό ζήτημα, χάρις στους επιπόλαιους, ασυνάρτητους και βαθιά επαρχιώτικους χειρισμούς του Τ. Παπαδόπουλου. Είναι εκπληκτικό να επαινείται ο Ερντογάν από όλους, και να είναι η πιο πικρή γεύση για τους οραματιστές του ευρωπαϊκού καταλύτη, να προχωρεί η σχέση Τουρκίας – Ε.Ε. με άλυτο το κυπριακό. Κάθε κίνηση οφείλει να απαντά σε σύνθετα ερωτήματα: Ποιοι είναι τώρα οι μοχλοί πίεσης της Κυπριακής Δημοκρατίας πάνω στην Τουρκία; Εάν αφαιρέσουμε το ευρωπαϊκό πλαίσιο, ποιοι υπαρκτοί μοχλοί δράσης θα το αντικαταστήσουν; Με ποιους συμμάχους, τότε και πως θα προχωρήσει;

Συμπληρώνονται φέτος στις 14 Σεπτεμβρίου έξι χρόνια από το θάνατο του Γ. Κρανιδιώτη. Είναι μια γενική αίσθηση πως ολοένα και περισσότεροι κύπριοι αναγνώριζαν αυτό που ο Γ. Κρανιδιώτης υπήρξε. Μια κορυφαία πολιτική προσωπικότητα που αφιέρωσε την ζωή του στο δικό όραμα για να γίνει η Κύπρος πλήρες μέλος της ευρωπαϊκής οικογένειας. Με αγάπη, με προσωπική θυσία, με ατελείωτες ώρες δουλειάς, με πείσμα και αντοχές αλλά ταυτόχρονα με σχέδιο και συνεπή επιμονή σε αυτό, διαμόρφωσε τους βασικούς σταθμούς – προϋποθέσεις για την ένταξη της Κυπριακής Δημοκρατίας στην Ε.Ε. Η ιστορική καταγραφή βοηθά στη βαθύτερη κατανόηση της ενταξιακής μας διαδρομής: Τελωνειακή Ένωση Κύπρου – Ε.Ε. (1986) προσπάθεια για να πεισθεί η Λευκωσία για να υποβάλει αίτηση για να γίνει πλήρες μέλος της ΕΟΚ (β' εξάμηνο του 1988). Διασύνδεση της Τελωνειακής Ένωσης ΕΟΚ – Τουρκίας με την Κύπρο με την Συμφωνία της 6ης Μαρτίου 1995 με την Κύπρο να κερδίζει το χρονοδιάγραμμα για έναρξη ενταξιακών συνομιλιών. Κατάθεση ενός «πλαίσιου αγώνα» στις 12 Ιουλίου 1999 για την αποσύνδεση της ένταξης από τη λύση στο κυπριακό. Τέσσερις χώρες (Γαλλία, Γερμανία, Ιταλία, Ολλανδία) ζητούσαν πρώτα λύση, ύστερα ένταξη. Ο Γ. Κρανιδιώτης αξιοποίησε την επιθυμία των «14» να δώσουν στην Τουρκία την ονομασία του υποψήφιου κράτους (Ελσίνκι, 1999) με κορυφαίο αντάλλαγμα στην Κύπρο την αποδοχή της απρόσκοπτης ένταξής της, την αποσύνδεση της ένταξης από την προηγούμενη λύση.

Η αρχή ήταν πολύ δύσκολη γιατί από το 1974 έως το 1984 κανένα κράτος – μέλος της ΕΟΚ δεν ήθελε να ακουμπήσει το κυπριακό. Με μπλοκάρισμα από την Ελλάδα στα Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα (ΜΟΠ) που προωθούσε η Γαλλία, οι υπόλοιποι εταίροι υποχρεώθηκαν να ξεπαγώσουν τις σχέσεις τους με την Κύπρο, γεγονός που οδήγησε στην Τελωνειακή Ένωση Κύπρου – ΕΟΚ την 1-1-1986. Το 1988 για πρώτη φορά μπήκε σε κείμενο του Συμβουλίου Υπουργών η φράση – κλειδί «το κυπριακό επηρεάζει τις ευρωτουρκικές σχέσεις», ενώ στις Συνόδους Κορυφής της Κέρκυρας (1994) και του Έσσεν (1994) υιοθετήθηκε η φράση «η επόμενη διεύρυνση θα περιλαμβάνει την Κύπρο και τη Μάλτα». Η Αθήνα αξιοποίησε τη δυνατότητα της ομοφωνίας στο Συμβούλιο και με την απειλή για άσκηση veto ξεπέρασε τις αντιδράσεις της γερμανικής προεδρίας, της Γαλλίας και της Μ. Βρετανίας γύρω από το κείμενο της Τ.Ε. Τουρκίας – ΕΟΚ. Ο Γ. Κρανιδιώτης με τη χαρακτηριστική φράση «η Ελλάδα δεν μπορεί να δώσει τη συγκατάθεση της στην Τ.Ε. Τουρκίας – ΕΟΚ» επέβαλε τους όρους του για να αποκτήσει η Κύπρος χρονοδιάγραμμα για έναρξη ενταξιακών συνομιλιών – Συμφωνία 6^{ης} Μαρτίου 1995. Ο Γ. Κρανιδιώτης έβλεπε την ΕΟΚ / ΕΕ ως το εργαλείο, ως τον καταλύτη για να λύσουμε το κυπριακό. Θεωρούσε πως είναι το προνομιακό μας στάδιο που θα προσέθετε δυνάμεις στην Κύπρο και θα αλλοίωνε τις αδιάλλακτες τουρκικές θέσεις στο κυπριακό.

Γι' αυτό το λόγο με δική του πρωτοβουλία το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο υιοθέτησε το 1996 τις πιο κάτω εισηγήσεις:

1. Ευρωπαϊκή διάσκεψη για το Κυπριακό
2. Διορισμός Ευρωπαϊκού Συντονιστή για το κυπριακό
3. Ευρωπαϊκό σχέδιο λύσης του κυπριακού
4. Μέτρα για προώθηση της συνεργασίας Ε/Κ – Τ/Κ
5. Εναρμόνιση της νομοθεσίας της Κύπρου με το ευρωπαϊκό κεκτημένο

Οι προτάσεις αυτές μπορούσαν να αξιοποιηθούν πλήρως μετά την απόφαση του Συμβουλίου Κορυφής στο Ελσίνκι το 1999. Χρειαζόταν συστηματική δουλειά, σχέδια, συγκεκριμένος στόχος, πολιτική διορατικότητα για να γίνει η ΕΕ ο καταλύτης για τη λύση. Ο Γ. Κρανιδιώτης δεν άφησε πίσω απλώς μια πλούσια ευρωπαϊκή δράση. Ήταν παρόν σε όσα γέμιζαν την ψυχή του: Κύπρος, ΕΕ,

Σκοπιανό, Ε/Τ σχέσεις, Μ. Ανατολή, ιδέες για το σοσιαλισμό, αλληλεγγύη προς τις φτωχές χώρες, ο πολιτισμός, η παιδεία, το βιβλιοπωλείο «Εστία», ο Γ. Σεφέρης, η ποίηση, η ζωγραφική, η Κερύνεια. Πολιτικός, διπλωμάτης, πανεπιστημιακός, συγγραφέας, διανοούμενος. Με έργα εκπροσωπούμε μια σχολή ανάλυσης, ήταν μια σχολή πολιτικής σκέψης. Τα βασικά «υλικά» αυτής της σχολής ήταν: πρόβλεψη των εξελίξεων, προβολή διεκδικήσεων, δημιουργία πλαισίου συμμαχιών, δημιουργία επωφελών συσχετισμών στους 15 για να προωθηθούν αποτελεσματικά τα συμφέροντα της Κύπρου και της Ελλάδας. Άριστος σχεδιαστής της πολιτικής των διασυνδέσεων (Τ.Ε. Κύπρου – ΕΟΚ, Συμφωνία 6^{ης} Μαρτίου 1995, Αποφάσεις στο Ελσίνκι το 1999) έφερε την Κύπρο στη λεωφόρο της πλήρους ένταξης. Έβλεπε μακριά, κάθε κίνηση τακτικής υποβοηθούσε το μακροπρόθεσμο στόχο. Πολιτικός και διανοούμενος, μια σπάνια σύζευξη στοιχείων που τον καθιέρωσαν ως μια σημαντική προσωπικότητα στην Ελλάδα, ως ένα με έργα ευρωπαϊστή στις Βρυξέλλες, και ως μια ισχυρή δύναμη ελπίδας για την Κύπρο. Εχθρός της δημαγωγίας, πάντα μελετημένος σε κάθε δημόσια παρέμβαση του, με τεκμηριωμένο λόγο, με ιδέες και προτάσεις για το μεγάλο πάθος του -την ελεύθερη, Ευρωπαϊκή Κύπρο. Δεν είχε την ευκαιρία να δουλέψει πάνω σε άλλους σταθμούς του κυπριακού. Εάν η μοίρα αποφάσιζε αλλιώς, άλλη θα ήταν και η πολιτική διαδρομή της Κύπρου, γιατί ήξερε να δουλεύει με πρόβλεψη και σχέδια, ήξερε να δίνει μεγάλες πολιτικές μάχες και κυρίως ήξερε πως να τις κερδίζει.

8. Άρθρο, Ο ΔΙΠΛΩΜΑΤΗΣ ΓΙΑΝΝΟΣ ΚΡΑΝΙΔΙΩΤΗΣ, 8 Σεπτεμβρίου 2006

« Η εξωστρεφής αντίληψη της διεθνούς πολιτικής είναι αυτή που οδηγεί στην ενίσχυση της διεθνούς θέσης της χώρας. Δημιουργεί συμμαχίες, ταύτιση συμφερόντων και επιτρέπει πιο αποτελεσματικά και αξιόπιστα την προώθηση των στόχων της εξωτερικής πολιτικής...», Γ. Κρανιδιώτης, 22 Απριλίου 1998.

Με τις ιδέες και το έργο του ο Γ. Κρανιδιώτης εξέφραζε μια διπλωματική «σχολή» που πολύ απλά φέρει το όνομά του. Η δική του σχολή αφορούσε τη δημιουργία των προϋποθέσεων για την επίλυση προβλημάτων. Αυτό απαιτούσε σκληρή επιτελική δουλειά, πρωτοβουλίες στο διεθνή στίβο με παρουσίαση εισηγήσεων που προωθούσαν την ελληνική αντίληψη για το πως επιλύονται προβλήματα ή προωθούνται επιμέρους ρυθμίσεις ή αποκλιμακώνονται εντάσεις. Σε μια σειρά από ζητήματα έδωσε μια νέα ποιότητα στη ελληνική διπλωματία παρουσιάζοντας δράσεις πέρα από τα εθνικά ζητήματα όπως ο «Διάλογος των Αθηνών» ανάμεσα σε παλαιστίνιους και ισραηλίτες κοινοβουλευτικούς, η προώθηση της ευρωμεσογειακής συνεργασίας και η οικονομική διπλωματία στα Βαλκάνια και την Παραεuxeϊνία Συνεργασία, προτάσεις στη Σοσιαλιστική Διεθνή για την αντιμετώπιση της φτώχειας στον Τρίτο Κόσμο, ή σειρά από εισηγήσεις στο Ευρωπαϊκό Σοσιαλιστικό Κόμμα για το μέλλον της ΕΕ και την εξέλιξη της σοσιαλιστικής σκέψης.

Ο Γ. Κρανιδιώτης έβλεπε ότι η ανοικτή και πολυδιάστατη διπλωματική δράση ωφελούσε τα ελληνικά συμφέροντα γιατί πίστευε ότι δεν ταίριαζε στην Αθήνα ο ρόλος του «κακόμοιρου» που μιλά ή παραπονιέται μόνο για τα δικά του δίκαια. Έβλεπε τις εξελίξεις μέσα από ένα διαφορετικό πρίσμα: μιλώντας για τα άλλα προβλήματα (ΕΕ, Βαλκάνια, Μ. Ανατολή), έχοντας ορισμένες ιδέες για το πως μπορούν να δημιουργηθούν προϋποθέσεις για την επίλυσή τους, ταυτόχρονα προωθούσε και τα ελληνικά δίκαια. Ήταν θεωρητικός της εξωστρεφούς, δραστήριας διπλωματικής δράσης γι' αυτό δεν συμπαθούσε τη γραφειοκρατία, την τυπολατρεία και τη δημοσιοϋπαλλακική αντίληψη για την άσκηση εξωτερικής πολιτικής. Σήμερα η Ελλάδα είναι μέλος του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ και μάλιστα ασκεί την περιοδική προεδρία του. Δυστυχώς, ουδείς κάνει, έστω, και την απλή αναφορά στην κορυφαία προσπάθεια που ο ίδιος ο Γ. Κρανιδιώτης κατέβαλε για την επιτυχία αυτού του στόχου τόσο με το σχεδιασμό του όσο και την υλοποίησή του με τις αμέτρητες

και περιπετειώδεις επισκέψεις του σε Ευρώπη, Ασία και Αφρική για να «μαζέψει» πολιτική υποστήριξη στο ελληνικό αίτημα στη διετία 1997-98. Σε μία από αυτές τις επισκέψεις σε χώρες της Κεντρικής Ασίας (Ιούλιος, 1998) το μοιραίο «Φάλκον» έστειλε προειδοποιητικό σήμα.

Ο Γ. Κρανιδιώτης πίστευε ότι και η προσωπική επικοινωνία, η συνεπής προσωπική επαφή με τους διπλωμάτες ή τους πολιτικούς βοηθούσε τα ελληνικά συμφέροντα. Υπηρετούσε ένα στόχο. Αυτό το στοιχείο προφανώς δεν λύνει προβλήματα, βοηθά, όμως, στην τοποθέτησή τους σε μια καλύτερη βάση. Το στοιχείο αυτό βοήθησε ειδικά την Κύπρο στις αποφασιστικές μάχες για να αποσυνδεθεί η ένταξη από την προηγούμενη λύση του κυπριακού με τις επαφές Κρανιδιώτη με Ρ. Κουκ, Γ. Φίσιερ, Γ. Φερχόικεν, Ρ. Χόλπρουκ. Η ευρωπαϊκή ενοποίηση ήταν μια από τις κορυφαίες διπλωματικές προτεραιότητές του. Συνεπής ευρωπαϊστής, θεωρούσε ότι η ολοκλήρωση του ευρωπαϊκού οικοδομήματος αποτελούσε -σε μια εποχή ανακατατάξεων- την καλύτερη απάντηση στις ανησυχίες της Ελλάδας πάνω στα ζητήματα της ασφάλειας και της ανάπτυξης. Γι' αυτό σε κάθε ευκαιρία κατέθετε εισηγήσεις για την την «ισόρροπη» ανάπτυξη της ΕΕ-όχι μόνο οικονομική ενοποίηση αλλά και κοινή αμυντική και εξωτερική πολιτική.

Στον σχεδιασμένο αγώνα του για να δημιουργηθούν καλύτερες προϋποθέσεις για άσκηση πραγματικής πίεσης στην κατοχική δύναμη, συνέλαβε, και μέχρι τις 14 Σεπτεμβρίου 1999 ως ένα βαθμό υλοποίησε, τα κείμενα του Ελσίνκι- αποσύνδεση της ένταξης από την λύση. Επειδή γνώριζε πολύ καλά τη σημασία μιας τέτοιας εξέλιξης, αναρωτιόταν λίγο πριν το θάνατό του: «θα μου συγχωρέσουν, άραγε, οι τούρκοι μια τέτοια επιτυχία;»

Ο Γ. Κρανιδιώτης σε παρέμβασή του στην Ειδική Σύνοδο της Κ.Ε. του ΠΑΣΟΚ για την εξωτερική πολιτική στις 20 Σεπτεμβρίου 1997 τόνισε τα πιο κάτω:

«Το νέο διεθνές περιβάλλον επιβάλλει μια άλλη αντίληψη για τις διεθνείς σχέσεις. Στόχος και στρατηγική μας παραμένει η προώθηση των εθνικών μας συμφερόντων και η προάσπιση των κυριαρχικών μας δικαιωμάτων. Οι στόχοι αυτοί εξυπηρετούνται καλύτερα μέσα σε ένα διεθνές περιβάλλον ειρήνης και ασφάλειας, σταθερότητας και συνεργασίας. Γι' αυτό παραμένουμε πιστοί στην προώθηση των ιδανικών της ειρήνης και της διεθνούς συνεργασίας. Οι στρατηγικοί αυτοί στόχοι δεν προωθούνται με ρητορική, βερμπαλισμούς και αφορισμούς. Η εσωστρέφεια, η αυτάρεσκη περιχαράκωση οδηγούν σε απομονωτισμό. Απαιτείται συνεχής παρακολούθηση, αντιμετώπιση των θεμάτων, πρωτοβουλίες και πρόγραμμα».

9. Άρθρο, ΤΟ «ΔΟΓΜΑ» ΚΡΑΝΙΔΙΩΤΗ, 14 Σεπτεμβρίου 2007

Οκτώ χρόνια χωρίς τον Γ. Κρανιδιώτη όλα δείχνουν πιο μουντά. Έφυγε στην πιο ώριμη περίοδο της πολιτικής του δράσης, στις 14 Σεπτεμβρίου 1999. Υπήρξε για χρόνια ο βασικός διαμορφωτής της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής στην ΕΕ, στο κυπριακό, στις ε/τ σχέσεις, στα Βαλκάνια. Η ελληνική εξωτερική πολιτική επί Γ. Κρανιδιώτη είχε ιδέες, σχέδια, ζωτικότητα, στόχους. Η Κύπρος, όμως, είναι ο μεγάλος αδικημένος από την απώλειά του γιατί έχασε την προωθητική της δύναμη- αυτήν που ανέτρεψε τις αντίπαλες πολιτικές στον ευρωπαϊκό χώρο και τελικά έφερε την πιο μεγάλη ήττα της τουρκικής διπλωματίας τις τελευταίες δεκαετίες (ενταξιακή πορεία της Κύπρου, 6 Μαρτίου 1995, διαμόρφωση των κειμένων για το Ελσίνκι στις 12 Ιουλίου 1999).

Η αναφορά σε έναν πολιτικό αφορά κυρίως την πολιτική του σκέψη, τον τρόπο δράσης του, την πολιτική του φιλοσοφία. Όλα όσα εξέφρασε ο Γιάννος Κρανιδιώτης (διορατικότητα, διεκδικήσεις, πολιτική των διασυνδέσεων, εξωστρεφής διπλωματία), είναι εκείνα που απουσιάζουν από τη

σημερινή Κύπρο. Άλλωστε σε όσα σήμερα κυριαρχούν (εσωστρέφεια, αυτάρεσκη περιχαράκωση, απουσία εξωτερικής δράσης) ο Γ. Κρανιδιώτης ήταν συνεπής αντίπαλός τους.

Όλα τα σχέδια, οι δράσεις του Γ. Κρανιδιώτη συνοψίζονταν στη θέση «να γίνει η ΕΕ ο καταλύτης της λύσης στο κυπριακό». Σχεδίαζε και «ζούσε» για μιαν 3^η Οκτωβρίου 2005. Εκεί θα έδινε όλα τα διπλωματικά του χαρίσματα. Θα έπαιρνε το λόγο στο Συμβούλιο Υπουργών: « Η Ελλάδα δεν μπορεί να συναινέσει ώστε η Τουρκία να αρχίσει ενταξιακές συνομιλίες. Η Ελλάδα θα ασκήσει βέτο εκτός εάν συμφωνήσουμε στους πιο κάτω όρους και στο πιο κάτω χρονοδιάγραμμα...». Ο Γ. Κρανιδιώτης διαμόρφωσε την ευρωπαϊκή πρωτοπορία της Κύπρου για να φέρει την κατοχική δύναμη στο ευρωπαϊκό γήπεδο, για να γίνει η ΕΕ δύναμη ανατροπής, ειρήνης, συνεργασίας. Δυστυχώς, η όλη η στρατηγική Κρανιδιώτη αφυδατώθηκε με τους χειρισμούς της Λευκωσίας στις 3 Οκτωβρίου 2005 και στις 16 Δεκεμβρίου 2006. Η Τουρκία πήρε εισιτήριο για ενταξιακές συνομιλίες χωρίς καμμία διασύνδεση με την ουσία του κυπριακού. Η Κύπρος, κράτος- μέλος της ΕΕ, έδωσε στον εισβολέα το πράσινο φως. Έτσι ακυρώσαμε το πιο μεγάλο μας πλεονέκτημα -να εμποδίσουμε την έναρξη ενταξιακών συνομιλιών ΕΕ-Τουρκίας ή να την ανταλλάξουμε με σαφείς ευρωπαϊκές δεσμεύσεις έναντι της Κύπρου, κατοχή-επίλυση.

Άλλη τέτοια δυνατότητα θα έχει η Κύπρος στο τέλος της ενταξιακής πορείας της Τουρκίας και αυτή με τόσα ερωτηματικά και αντιρρήσεις που εν τω μεταξύ διαμορφώνονται. Σε μια εποχή που η Κύπρος πάει, έτσι, χωρίς πρόγραμμα, ο Γιάννος Κρανιδιώτης θα μπορούσε να επαναλάβει το πολιτικό του «δόγμα»:

«η διχοτόμηση είναι η χειρότερη δυνατή εξέλιξη στο κυπριακό , όχι μόνο για λόγους εθνικούς διότι ένα κομμάτι στο οποίο για 3.000 χρόνια έχει ζήσει ο κυπριακός ελληνισμός θα εγκαταλειφθεί, αλλά διότι μια τέτοια εξέλιξη θα δημιουργήσει μια εκρηκτική κατάσταση στο νησί, θα υπάρξει ένα σύνορο εύθραυστο, εκατοντάδων χιλιομέτρων στην Κύπρο μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας ή μεταξύ δύο ανεξάρτητων κρατών το οποίο θα είναι επικίνδυνο και εστία σύγκρουσης, μια αντιπαράθεση που θα διαιωνίζεται, αποσταθεροποιητικός παράγοντας για όλη την ευρύτερη περιοχή. Στην περίπτωση αυτή ο κυπριακός ελληνισμός πραγματικά θα κινδυνεύει, θα νομιμοποιηθεί η τουρκική εισβολή και κατοχή , με όλες τις επιπτώσεις που θα έχει η άρση της παρανομίας και του αποκλεισμού, που υπάρχει αυτή τη στιγμή στα κατεχόμενα. Μια τέτοια εξέλιξη αντιστρατεύεται τις αρχές πάνω στις οποίες έχει οικοδομηθεί η μεταπολεμική και μεταψυχροπολεμική Ευρώπη..» (ομιλία στην Κ.Ε. του ΠΑΣΟΚ, 20 Σεπτεμβρίου 1997).

10. Άρθρο, ΕΛΣΙΝΚΙ: 10 ΧΡΟΝΙΑ ΜΕΤΑ, 26 Δεκεμβρίου 2009

Συμπληρώθηκαν στις 11 Δεκεμβρίου 2009 δέκα χρόνια από τη Σύνοδο Κορυφής της ΕΕ στο Ελσίνκι. Το στοίχημα πριν από τη Σύνοδο ήταν πολύπλοκο και η τελική νίκη της ελληνικής διπλωματίας ιδιαίτερα σημαντική. Ίσως η πιο σημαντική τις τελευταίες δεκαετίες. Στις 12 Ιουλίου 1999 ο Γ. Κρανιδιώτης με συνέντευξή του στο *Reuters*, (*Jeremy Gaunt, 12 Ιουλίου 1999*) διατύπωσε την ελληνική στρατηγική ενόψει της επόμενης Συνόδου Κορυφής στο Ελσίνκι στις 10 και 11 Δεκεμβρίου 1999: «Εάν η Τουρκία αποτύχει να εκπληρώσει τα κριτήρια (επίλυση του κυπριακού, καλύτερες σχέσεις με την Ελλάδα, σεβασμό στα ανθρώπινα δικαιώματα και τη δημοκρατία) και τα μέλη της ΕΕ επιθυμούν να της προσφέρουν κανονική υποψηφιότητα, ενδεχομένως στη Σύνοδο Κορυφής τον προσεχή Δεκέμβριο, τότε η Ελλάδα μπορεί να το αποδεχθεί αυτό κάτω από δύο προϋποθέσεις. Πρώτα, εγγυήσεις ότι η ένταξη της Κύπρου θα προχωρήσει απρόσκοπτα, χωρίς η λύση στο κυπριακό να είναι προϋπόθεση και δεύτερο δημόσια δήλωση αλληλεγγύης από την ΕΕ στο Αιγαίο». Ο Γ. Κρανιδιώτης έχασε τη ζωή του σε αεροπορικό δυστύχημα στο Βουκουρέστι στις 14

Σεπτεμβρίου 1999 και το σχέδιό του έφεραν σε αίσιο πέρας τον Δεκέμβριο του 1999 ο πρωθυπουργός Κ. Σημίτης και ο Υπουργός Εξωτερικών Γ. Παπανδρέου.

Το Κείμενο Συμπερασμάτων του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στο Ελσίνκι αναφέρει ότι «η επίλυση του πολιτικού προβλήματος θα διευκολύνει την προσχώρηση της Κύπρου στην ΕΕ. Εάν μέχρι την ολοκλήρωση των διαπραγματεύσεων δεν έχει επιτευχθεί λύση, η απόφαση του Συμβουλίου όσον αφορά την προσχώρηση θα ληφθεί χωρίς η ανωτέρω να αποτελέσει προϋπόθεση. Εν προκειμένω, το Συμβούλιο θα λάβει υπόψη όλα τα σχετικά στοιχεία». Ταυτόχρονα μέσα στα ίδια συμπεράσματα επετεύχθη μια σημαντική αναφορά για το ζήτημα της υφαλοκρηπίδας στο Αιγαίο.

«Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο παροτρύνει τα υποψήφια κράτη να καταβάλουν κάθε προσπάθεια για την επίλυση κάθε εκκρεμούς συνοριακής διαφοράς και άλλων συναφών θεμάτων. Αλλιώς «θα πρέπει να φέρουν τη διαφορά ενώπιον του Διεθνούς Δικαστηρίου εντός ευλόγου χρονικού διαστήματος. Το αργότερο στα τέλη του 2004 το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο θα επανεξετάσει την κατάσταση ως προς κάθε εκκρεμή διαφορά, ιδίως όσον αφορά τις επιπτώσεις στην ενταξιακή διαδικασία με στόχο να προαγάγει την επίλυσή της μέσω του Διεθνούς Δικαστηρίου...».

Το κυπριακό για χρόνια ανήκε στη σφαίρα δράσης του ΟΗΕ. Αποτυχίες, αδιέξοδα για δεκαετίες. Η επιλογή ΕΕ σήμαινε την αλλαγή του πλαισίου δράσης, την αναζήτηση ενός νέου «γηπέδου» ώστε νέοι συσχετισμοί δυνάμεων να καταστήσουν την ΕΕ καταλύτη στην προσπάθεια για την επίλυση του κυπριακού. Η διπλωματία που ασκήθηκε στο Ελσίνκι άνοιξε το δρόμο για την ένταξη της Κύπρου στην ΕΕ. Χάρης στο Ελσίνκι και το κύρος που διέθετε ο Κ. Σημίτης, η Κύπρος ξεπέρασε τις ενστάσεις ισχυρών χωρών (Γαλλία, Γερμανία, Ιταλία, Ολλανδία) και τελικά εγκρίθηκε η ένταξή της από όλα τα εθνικά κοινοβούλια. Η διεύρυνση των δέκα ολοκληρώθηκε την 1^η Μαΐου 2004. Η διαδικασία της Χάγης σχετικά με την υφαλοκρηπίδα στο Αιγαίο σκόνταψε στην απροθυμία Καραμανλή να εφαρμόσει το μερίδιο ευθύνης που του αναλογούσε τον Δεκέμβριο του 2004. Το «Δόγμα Μολυβιάτη» επέβαλλε αδράνεια, παραπομπή στις καλές, αποφυγή ανάληψης ευθύνης. Έτσι η Τουρκία, αξιοποιώντας την πολιτική της αδράνειας που εφάρμοσε ο Κ. Καραμανλής, έθεσε στο περιθώριο το πλαίσιο που δημιούργησε το Ελσίνκι, και έτσι έως σήμερα όλα βρίσκονται στο ψυγείο.

Η αναφορά στο Ελσίνκι ευθέως αφορά το σήμερα γιατί το πολιτικό του περιεχόμενο διατηρεί την επικαιρότητά του. Η διπλωματία τύπου Ελσίνκι λειτουργεί ως «πολιτική win-win». Δηλαδή για να υπάρχουν πιθανότητες για λύσεις χρειάζεται να δημιουργούνται ισορροπίες που να δίνουν πλεονεκτήματα σε περισσότερο από ένα παίκτες (λ.χ. απρόσκοπτη ένταξη της Κύπρου/προώθηση της υποψηφιότητας της Τουρκίας). Η πολιτική «υποδομή» του Ελσίνκι μπορεί να αξιοποιηθεί και σήμερα- ασφαλώς μέσα σε διαφορετικό και πιο πολύπλοκο περιβάλλον. Χρειάζεται μελέτη των συσχετισμών, ανάλυση της τουρκικής πολιτικής και ισχυρή βούληση για δημιουργία του πιο αποδοτικού- υπό τις περιστάσεις- σχεδίου. Εκτιμώ ότι το περιεχόμενο ενός «νέου Ελσίνκι» θα μπορούσε να περιλαμβάνει την πρόταση «επίλυση στο κυπριακό έναντι αναζωογόνησης της τουρκικής υποψηφιότητας». Μια πρόταση ολιγότερο ισχυρή από εκείνη του Ελσίνκι, αφού αρκετά στοιχεία έχουν διαφοροποιηθεί προς το χειρότερο: θέσεις Βερολίνου-Παρισίων για Ειδική Σχέση ΕΕ-Τουρκίας, πιο αδύναμα κίνητρα για την Άγκυρα, νέοι συσχετισμοί στην ΕΕ, άλλη εποχή με άλλους ηγέτες. Είναι όμως μια χρήσιμη σύμπτωση συμφερόντων που η Κύπρος και η Ελλάδα θα μπορούσαν να κινητοποιήσουν στο ευρωπαϊκό πεδίο. Σήμερα ο διάλογος που διεξάγεται στην Κύπρο ανάμεσα στο Δ. Χριστόφια και τον Μ. Α. Ταλάτ δεν έχει την αναγκαία ευρωπαϊκή ομπρέλα. Η ΕΕ δεν συμμετέχει με τα δικά της μέσα για να επιλύσει ένα κατ' εξοχή ευρωπαϊκό πρόβλημα όπως το κυπριακό. Αυτό δυσκολεύει τη διαπραγμάτευση, της στερεί την πολύτιμη ύλη, εκείνη που θα μπορούσε να το θέσει μέσα στην ευρωπαϊκή πολιτική ατζέντα.

Δέκα χρόνια μετά το Ελσίνκι, μπορεί κανείς να διαπιστώσει ότι χάθηκε πολύτιμος χρόνος σε μικροκομματικές σκοπιμότητες, σε μικρότητες, χάθηκαν ευκαιρίες για επιτάχυνση εξελίξεων όπως οι συμπτώσεις συμφερόντων που δημιουργούσε η 3^η Οκτωβρίου 2005 ή η αξιολόγηση της Τουρκίας στις 11 Δεκεμβρίου 2009. Η Ελλάδα πέρασε στην εποχή της κατ' επιλογή αδράνειας. Η Κύπρος δεν μπόρεσε να αξιοποιήσει συγκυρίες γιατί ένα τμήμα της ηγεσίας της δεν μπόρεσε να συμβαδίσει με τα προτάγματα της νέας εποχής. Προτίμησε -από κεκτημένη ταχύτητα- την πολιτική της στασιμότητας και της καταγγελίας μπροστά στην πιθανότητα να αντιμετωπίσει την αλλαγή του γεωπολιτικού περιβάλλοντος και τις ευνοϊκές συγκυρίες για την επίλυση του κυπριακού μαζί με την ΕΕ.

11. Άρθρο, ΔΕΚΑ ΧΡΟΝΙΑ ΧΩΡΙΣ ΤΟΝ Γ. ΚΡΑΝΙΔΙΩΤΗ, 10 Σεπτεμβρίου 2009

Συμπληρώνονται στις 14 Σεπτεμβρίου 2009 δέκα χρόνια από τον άδικο χαμό του Γ. Κρανιδιώτη. Αυτό το διάστημα έδειξε πόσο λείπουν οι ιδέες, η διορατικότητα και το συστηματικό πάθος του για την ελεύθερη Κύπρο. Με τη δράση του έθεσε τα θεμέλια για την ένταξη της Κύπρου στην ΕΕ δουλεύοντας με την πολιτική στήριξη του Α. Παπανδρέου και του Κ. Σημίτη. Άντεξε την κυπριακή μικροπολιτική: ουδείς πολιτικός σχηματισμός στην Κύπρο στήριξε τις μεγάλες αποφάσεις που ο ίδιος διαμόρφωσε και που οδήγησαν στην ένταξη. Στην Κύπρο υπήρχε μουρμούρα, όχι πολιτική, λάσπη, όχι διαφορετικές προτάσεις. Έφυγε με αυτό το παράπονο για τις πιασμένες μαχαιριές που δεχόταν σε κάθε του απόφαση από το κομματικό κατεστημένο της Λευκωσίας. Απαντούσε στις μικρότητες με έργα. Και με τη δήλωση: «άσ' τους να γκρινιάζουν, εγώ θα βάλω την Κύπρο στην ΕΕ...».

Με πολλή κόπο έπεισε μερικούς για την αναγκαιότητα της Τ.Ε. από το 1985. Δούλεψε με επιτυχία τη συμφωνία της 6^{ης} Μαρτίου 1995, (καθορισμός χρονοδιαγράμματος για έναρξη συνομιλιών ένταξης), διαμόρφωσε τα κείμενα μπροστά στο Ελσίνκι (ένταξη της Κύπρου με ή χωρίς λύση) και τα οποία υλοποίησε με επιτυχία ο Κ. Σημίτης στις 16 Δεκεμβρίου 1999 στο Ελσίνκι. Μελετώντας τα δεδομένα της τότε εποχής σε συνάρτηση με τις επιδόσεις του πολιτικού μας προσωπικού στη συνέχεια, νομίζω ότι η Κύπρος χωρίς την πολιτική δράση του Γ. Κρανιδιώτη θα ήταν εκτός ΕΕ-πιθανώς στο στάδιο ανάμεσα στην συμφωνία του 1995 και της αναζήτησης τρόπων αποσύνδεσης της ένταξης από τη λύση. Η επιτυχία του Γ. Κρανιδιώτη υπήρξε ο καταλύτης για να δούμε πως ασκείται μια επιτυχημένη πολιτική. Επιτυχία που διατηρεί επίκαιρα τα βασικά της συστατικά: πρόβλεψη των εξελίξεων, καθορισμός σαφούς και εφικτού σχεδίου (τι ζητάμε δηλαδή από τους εταίρους μας), αξιόπιστη παρουσία του θέματος (με βάση τα κοινοτικά κείμενα), επαφές και συναντήσεις στο πιο ψηλό επίπεδο (για να αποκτήσουν οι διεκδικήσεις μας κοινοτικές πλάτες), προτάσεις οι οποίες θα ικανοποιούν ευρύτερα ευρωπαϊκά και περιφερειακά συμφέροντα (λ.χ. απρόσκοπτη ένταξη της Κύπρου, χορήγηση του τίτλου του υποψήφιου μέλους στην Τουρκία, ομόφωνη έγκριση από τους «15» το 1999).

Η αναφορά στον Γ. Κρανιδιώτη οφείλει να έχει ένα διαρκές περιεχόμενο γιατί η πολιτική του δράση δημιούργησε μια «σχολή σκέψης» για όσους ενδιαφέρονται να ασκούν με επιτυχία την πολιτική τους και να μην μένουν μόνο στην καταγγελία. Σήμερα η συζήτηση είναι διαρκής για την αξιολόγηση της τουρκικής υποψηφιότητας τον προσεχή Νοέμβριο. Η πρακτική Κρανιδιώτη θα λειτουργούσε αλλιώς: ήδη με το τέλος της Συνόδου Κορυφής του Ιουνίου 2009 η Κύπρος θα έπρεπε να αποφασίσει τι θέλει από αυτό το κείμενο (το Εθνικό Συμβούλιο, ως γνωστόν, θα συζητήσει εκ νέου το θέμα στις 14/15 Σεπτεμβρίου. Το κείμενο έχει ήδη κυκλοφορήσει και συζητείται σε πρωτεύουσες!). Επίσης θα πραγματοποιούσε ένα κύκλο επισκέψεων σε βασικές πρωτεύουσες σε στόχο την απόκτηση ερεισμάτων. Τι θα ζητούσε, κατά την εκτίμησή μου; Θα συζητούσε, υπό τις

παρούσες συνθήκες, την πλήρη συμμετοχή της ΕΕ ως καταλύτη στις διαδικασίες επίλυσης του κυπριακού στους κρίσιμους τομείς της ασφάλειας, των εγγυήσεων, της οικονομίας κλπ. Εάν τα διασφάλιζε, θα συμφωνούσε, ή και θα έκανε ο ίδιος την εισήγηση για το ξεπάγωμα των οκτώ κεφαλαίων της ενταξιακής πορείας της Τουρκίας που έχουν παγώσει από το 2006. Αν, όχι, θα υποστήριζε την παρεμπόδιση της τουρκικής υποψηφιότητας τον Δεκέμβριο, έτσι που να παραχθεί μια νέα πολιτική συγκυρία, ικανή να στηρίξει αποφασιστικά το διάλογο για την επίλυση του κυπριακού που γίνεται στη Λευκωσία.

Επιλογικά εκτιμώ ότι ο Γ. Κρανιδιώτης άλλαξε το ρου της ιστορίας. Με τη συνεπή δράση του έθεσε το πεπρωμένο του λαού μας –για πρώτη φορά στην ιστορία του- μέσα σε μια προοδευτική κοινότητα, έκλεισε τον κύκλο της απομόνωσης στην Α. Μεσόγειο και προκάλεσε εξελίξεις που παρέχουν ελπίδες τόσο στο κυπριακό όσο και στον αγώνα για τον εκσυγχρονισμό της κοινωνίας μας. Σήμερα που έχουμε κατακτήσει το θεμελιώδη στόχο, μπορούμε να επιτύχουμε περισσότερα. Ο καταλύτης δεν είναι ένας αυτόματος πιλότος. Ο Γ. Κρανιδιώτης λέει ότι χρειάζεται σχέδιο, πάθος και κινητοποίηση.

12. Άρθρο, ΣΤΡΟΦΗ ΜΕ ΧΟΛΜΠΡΟΥΚ, 7 Ιανουαρίου 2011

Ο αμερικανός διπλωμάτης Ρίτσιαρτ Χόλμπρουκ έφυγε από τη ζωή στις 13 Δεκεμβρίου 2010. Πρώην Υφυπουργός Εξωτερικών των ΗΠΑ στην περίοδο 1994-1996 με αρμοδιότητα την Ευρώπη, πρώην απεσταλμένος στο κυπριακό και εσχάτως απεσταλμένος του Μπαράκ Ομπάμα στο Αφγανιστάν και το Πακιστάν. Ο αμερικανός διπλωμάτης συνέπεσε να είναι Υφυπουργός Εξωτερικών των ΗΠΑ καθώς η ελληνική διπλωματία επιχειρούσε να διαμορφώσει μια νέα στρατηγική στις ε/τ σχέσεις με επίκεντρο τη τριγωνική σχέση ΕΕ, Τουρκία, Κύπρος. Η Ελληνική Κυβέρνηση με πρωθυπουργό τον Κ. Σημίτη και με το συντονιστικό ρόλο στους τότε Υφυπουργούς Εξωτερικών Γ. Κρανιδιώτη και Χ. Ροζάκη αποφάσισε να επαναπροσδιορίσει τον κεντρικό πυρήνα της πολιτικής της. Ο παλαιός τρόπος σήμαινε ότι η Ελλάδα υπερασπίζεται την εθνική της ακεραιότητα τόσο με αμυντική προπαρασκευή όσο και με καταγγελία της τουρκικής αναθεωρητικής αλαζονείας. Το στρατιωτικό κατεστημένο στην Τουρκία επιζητούσε μερική αναθώρηση των συνθηκών πάνω στις οποίες οικοδομήθηκε το συνοριακό καθεστώς ανάμεσα στα δύο κράτη από το 1923 και ύστερα. Η προσέγγιση Κρανιδιώτη-Ροζάκη επεδίωκε να μεταφέρει τη «διμερή αντιπαράθεση» στο ευρωπαϊκό πλαίσιο σε συνδυασμό με τη διατήρηση ισχυρής αποτρεπτικής της δύναμης. Με αυτό το τρόπο τα διαπραγματευτικά μέσα για την επίλυση των προβλημάτων θα αναπτυσσόταν πάνω στο θεσμικό υλικό που η ΕΕ παρέχει.

Δεν μπορεί κανείς να παρακολουθήσει τα όσα αφορούν τον Ρ. Χόλμπρουκ αν δεν έχει υπόψη του τη βασική κατεύθυνση της ελληνικής διπλωματίας της περιόδου εκείνης. Στο πλαίσιο της νέας ελληνικής πολιτικής κρίσιμο θέμα ήταν η προώθηση της ενταξιακής πορείας της Κύπρου καθώς βασικές χώρες-μέλη της ΕΕ (Γαλλία, Γερμανία, Ιταλία, Ολλανδία) και, εκτός ΕΕ, οι ΗΠΑ ήταν αντίθετες με την ένταξη της Κύπρου με άλλο το κυπριακό, έστω και αν η Κύπρος πήρε χρονοδιάγραμμα για έναρξη ενταξιακών (έξι μήνες μετά το τέλος της τότε Διακυβερνητικής, 1995).

Σε συνομιλία που είχα με τον Γ. Κρανιδιώτη, τότε Υφυπουργό Εξωτερικών της Ελλάδας, θυμάμαι πως συζητήσαμε το γεγονός ότι οι ΗΠΑ είναι αντίθετες με την ένταξη στην ΕΕ μιας διαιρεμένης Κύπρου. Τον ρώτησα: «πώς θα γίνει η ένταξη αφού έχουμε ισχυρούς αντιπάλους;». Μου απάντησε: «Θα πάω και θα ξαναπάω στην Αμερική και θα τους πείσω. Η πολιτική που διαμορφώσαμε προσφέρει κίνητρα για λύση στο κυπριακό...».

Οι ΗΠΑ θα μπορούσαν να ασκήσουν την επιρροή τους και να μπλοκάρουν τη διαδικασία ένταξης της Κύπρου μέσω κάποιου κράτους-μέλους της ΕΕ. Αποδέκτης της ελληνικής επιχειρηματολογίας ότι η ΕΕ προσφέρει κοινά συμφέροντα και δημιουργεί επωφελείς για όλους ισορροπίες ήταν ο Ρ. Χόλμπρουκ. Ο επικεφαλής της αμερικανικής διπλωματίας στην περιοχή, κατενόησε τα πλεονεκτήματα από την επιχειρηματολογία Κρανιδιώτη και εν τέλει οι ΗΠΑ συμφώνησαν στην αποσύνδεση ένταξης- λύσης. Ο Ρ. Χόλμπρουκ έπαιξε καταλυτικό ρόλο σε αυτή την αλλαγή. Καρποί αυτής της εναλλακτικής στρατηγικής ήταν οι αποφάσεις των «15» στη Σύνοδο Κορυφής στο Ελσίνκι. Η ελληνική διπλωματία πέτυχε να διαμορφώσει ένα νέο πλαίσιο αντιμετώπισης των εξελίξεων που σφραγίστηκαν με την υπογραφή της Συνθήκης Προσχώρησης Δέκα νέων μελών στην ΕΕ στη Στοά του Αττάλου στις 16 Απριλίου 2003.

13. Άρθρο, Ο Γ. ΚΡΑΝΙΔΙΩΤΗΣ ΚΑΙ Η ΚΥΠΡΟΣ, 14 Σεπτεμβρίου 2013

Στις 14 Σεπτεμβρίου 1999 χάθηκε ο Γ. Κρανιδιώτης με εκείνον τον απίστευτο τρόπο πάνω από το Βουκουρέστι. Έκτοτε έχουν καταγραφεί εξελίξεις, κυρίως η ένταξη της Κύπρου στην ΕΕ και το ευρώ, η οικονομική κρίση και το άλυτο κυπριακό. Το ερώτημα τίθεται από πολλούς. Θα ήταν διαφορετική η πορεία της Κύπρου αν ο Γ. Κρανιδιώτης παρέμενε πρωταγωνιστής εξελίξεων; Ασφαλώς η μοίρα της Κύπρου θα ήταν διαφορετική αν στις Προεδρικές Εκλογές του 1998, γινόταν εφικτό να είχε επιλεγεί υποψήφιος Πρόεδρος της Δημοκρατίας. Ο ίδιος ενδιαφερόταν και έγιναν σημαντικές συναντήσεις- για να επιλεγεί τελικά ο Γ. Ιακώβου- «ανθ' ημών Γουλιμής». Απόφαση στερούμενης μακροπρόθεσμης σκέψης, και παρά το γεγονός ότι σε σχετική δημοσκόπηση, δύο υποψηφιότητες νικούσαν άνετα τον Γ. Κληρίδη. Η μια ήταν εκείνη του Γ. Κρανιδιώτη. Έτσι ακυρώθηκε ένα σενάριο που είχε βέβαιο νικητή τον Γ. Κρανιδιώτη, αλλά κυρίως νικητή την Κύπρο, την ανάπτυξη, τον εκσυγχρονισμό, την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση, την επίλυση του κυπριακού με αξιοποίηση της ΕΕ, τη βελτίωση της θέσης της στον σύγχρονο κόσμο. Αυτά τα οποία ζει σήμερα η Κύπρος έχουν ως μια βασική αφηγηματική αιτία, τους μικροκομματικούς υπολογισμούς γύρω από τις προεδρικές εκλογές του 1998. Έκτοτε η Κύπρος απέδειξε ότι δεν διαθέτει προωθητική δύναμη, ή επεξεργασία πολιτικής δραστηριότητας στο πλαίσιο που ορίζει η ένταξη, ή κατάλληλα σχέδια, πρωτοβουλίες, κινητοποίηση, κατευθύνσεις. Η ένταξη στην ΕΕ επετεύχθη χάρις στον Κρανιδιωτικό σχεδιασμό του δρόμου για το Ελσίνκι και την ιστορική επιτυχία από τον Κ. Σημίτη (1999, Δεκέμβριος). Την ίδια περίοδο η τότε κυπριακή κυβέρνηση, πρώτο, διαμοίραζε ερωτηματολόγιο στα μέλη του Εθνικού Συμβουλίου γύρω από πιθανά και απίθανα σενάρια στην περίπτωση που βγει, ή όχι, το Ελσίνκι, και, δεύτερο, ζητούσε εξάμηνη αναβολή του!

Στη συνέχεια η Λευκωσία δεν μπόρεσε να κτίσει τον επόμενο μεγάλο στόχο: την επίλυση του κυπριακού με την ΕΕ να γίνεται ο καταλύτης της λύσης. Στις 11 Απριλίου 1995 ο Γ. Κρανιδιώτης έλεγε στη Λευκωσία, στη Μικτή Κοινοβουλευτική Επιτροπή Κύπρου -ΕΕ τα εξής: « Μια ευρωπαϊκή πρωτοβουλία για την επίλυση του κυπριακού θα μπορούσε να περιλαμβάνει τα πιο κάτω:1. Διορισμό Συντονιστή της ΕΕ για το κυπριακό. 2. Μέτρα και προγράμματα για την ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ ε/κ και τ/κ. 3. Εναρμόνιση του νομικού πλαισίου -προετοιμασία της κοινωνίας για την ένταξη. 4. Ευρωπαϊκή Διάσκεψη για το κυπριακό. 5. Ευρωπαϊκό σχέδιο για την επίλυση του κυπριακού το οποίο θα εναρμονίζεται με το ευρωπαϊκό κεκτημένο...». Μετά την ένταξη καμία μέριμνα επί του συγκεκριμένου θέματος, καμία προετοιμασία ή πρωτοβουλία, μέχρι που τα δεδομένα πήραν την κατηφόρα με την οικονομική κρίση. Όσοι με τις πράξεις ή τις παραλείψεις τους συνέβαλαν στον για δέκα χρόνια εκτροχιασμό του καταλυτικού ρόλου της ΕΕ, σήμερα κάθονται στην κερκίδα και παριστάνουν τους σχολιαστές.

Στην τότε συζήτηση σχετικά με το ερώτημα «ένταξη-λύση» ο Γ. Κρανιδιώτης γινόταν ευθύς. Καταγράφω από τη συνάντησή μας στις 27 Ιουλίου 1999 στην Αθήνα: «Το να ενταχθεί μόνο η Κύπρος, so what, αφού η Κύπρος οικονομικά είναι καλύτερη, όλη η υπόθεση είναι να λύσουμε το πρόβλημα!». Στο ερώτημα «τι θα κάνεις πρώτο, αν περάσει το Ελσίνκι», δεν σκέφθηκε δευτερόλεπτο: «Θα πάω στην Κερύνεια, θα μιλήσω στο τ/κ επιμελητήριο...». Ύστερα μου διάβασε μερικά από τα άθλια κείμενα που γράφονταν στη Λευκωσία για να πλήξουν το δρόμο για το Ελσίνκι. Θύμωνα: «Μα δεν φεύγει ο τουρκικός στρατός με ξόρκια. Εδώ χρειάζεται σχέδιο, οι 15 να ανοίξουν το δρόμο στην ένταξη, έτσι θα πάμε στο Ελσίνκι...». Σηκώθηκε από το γραφείο του. Μου λέει, «διάβασε αυτό για να δεις τι γίνεται». Μπροστά του ήταν σε απομαγνητοφώνηση δηλώσεις που έγιναν στο ΡΙΚ «αυτά για το Ελσίνκι τα απορρίπτουμε, δεν τα λέει το ΠΑΣΟΚ, τα λέει ο Κρανιδιώτης, άλλο ΠΑΣΟΚ, άλλο Κρανιδιώτης!!!»

14. Ομιλία: ΑΠΟΝΟΜΗ ΤΟΥ ΒΡΑΒΕΙΟΥ ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑΚΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ 2005, ΣΤΟΝ ΑΝΔΡΕΑ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΙΔΗ, ΛΕΥΚΩΣΙΑ, 16 Νοεμβρίου 2005

Το Βραβείο Πρωτοποριακής Δημιουργίας «Γιάννος Κρανιδιώτης» καταξιώνεται στην κυπριακή κοινωνία, γίνεται ένας θεσμός με κύρος και αξιοπιστία. Αυτό θέλαμε να ήταν από τα πρώτα του βήματα, από το 1999. Δηλαδή να ταιριάζει στο χαρακτήρα του Γιάννου Κρανιδιώτη.

Σήμερα μπορούμε να πούμε ότι το βραβείο συναντά κατά μια σπάνια συγκυρία ένα πρωτοπόρο της δημοσιογραφίας, τον Ανδρέα Χριστοδουλίδη, που συμβαίνει να ήταν καλός φίλος του Γιάννου. Η Επιτροπή του Βραβείου έκανε μια εξαιρετική επιλογή. Ο Ανδρέας Χριστοδουλίδης με το ήθος, τη σεμνότητα και την ικανότητά του κόσμισε τη δημοσιογραφική οικογένεια. Άνοιξε νέους δρόμους στον τομέα που υπεράσπισε με συνέπεια για δεκαετίες. Σήμερα, αυτή η εκδήλωση είναι και μια δυνατή ευκαιρία να φέρουμε στη μνήμη μας τον αρχιτέκτονα του ευρωπαϊκού μας δρόμου, τον Γ. Κρανιδιώτη. Ο Γιάννος ταύτισε τις πολιτικές του αγωνίες με το πάθος που τον λύτρωνε, τον αγώνα για την ελεύθερη, ευρωπαϊκή Κύπρο.

Ο Κώστας Σημίτης στο βιβλίο του «Πολιτική για μια Δημιουργική Ελλάδα, 1996-2004» υπογραμμίζει τα εξής για τον Γιάννο. «Η σύνδεση της ένταξης της Κύπρου με την ευρύτερη διαδικασία διεύρυνσης της ΕΕ σήμερα φαίνεται προφανής, δεν ήταν καθόλου αυτονόητη...Το αίτημα της Κύπρου για ένταξη που εκκρεμούσε επί χρόνια έγινε δεκτό προς εξέταση στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Κέρκυρας τον Ιούνιο του 1994. Η απόφαση ήταν αποτέλεσμα πρωτοβουλιών της ελληνικής κυβέρνησης και προτάσεων του αείμνηστου Γ. Κρανιδιώτη που μέχρι τον αδόκητο θάνατό του τον Σεπτέμβριο του 1999 παρακολουθούσε το θέμα και διαμόρφωνε τη στρατηγική μας...».

Οι διαπιστώσεις του Κ. Σημίτη έχουν σήμερα μια ιδιαίτερη αξία. Σε μια εποχή σύγχυσης, είναι σημαντικό να αποτυπώνεται με σαφήνεια αυτό που ήταν ο Γ. Κρανιδιώτης.

Πολιτικός με διορατικότητα, με σχέδια, με στόχους. Σκληρός διαπραγματευτής, δημιουργικός, πρωτοπόρος. Έθεσε τη σφραγίδα του σε μια σειρά από τομείς της πολιτικής δράσης: πρώτα - πρώτα στον αγώνα για την ελεύθερη Κύπρο, στις πολιτικές δράσεις για την ισχυρή Ελλάδα, στις προσπάθειες για την ολοένα και πιο ενοποιημένη ΕΕ, στους αγώνες για μια δικαιότερη κοινωνία. Στον τομέα της εξωτερικής πολιτικής μπορούμε να πούμε ότι ήταν και εκπροσωπούσε μια σχολή πολιτικής. Αυτή που άλλαζε ισορροπίες, που οδηγούσε σε αποτελέσματα και έφερε την πλήρη ένταξη της Κυπριακής Δημοκρατίας στην ΕΕ.

Πολιτικός με ευαισθησίες στο χώρο του πολιτισμού, των γραμμάτων, με καλές σχέσεις με το βιβλίο, τη ζωγραφική, την ποίηση. Είχα το σπάνιο προνόμιο να μετέχω σε κοινές συσκέψεις στην

Αθήνα στις οποίες ήταν παρόντες και ο Γ. Κρανιδιώτης και ο Α. Χριστοδουλίδης. Κρατώ ζωντανά στη μνήμη μου αυτές τις συναντήσεις γιατί είχαν τη σφραγίδα των ιδεών δύο σημαντικών κυπρίων που μετέχοντας στα αθηναϊκά δρώμενα διέπρεψαν με εφόδιό τους την ικανότητα, την εργατικότητα, το ήθος και το ταλέντο τους.

15. Ομιλία: ΑΠΟΝΟΜΗ ΤΟΥ ΒΡΑΒΕΙΟΥ ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑΚΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ «ΓΙΑΝΝΟΣ ΚΡΑΝΙΔΙΩΤΗΣ», 2008, ΣΤΟΝ ΝΙΚΟ ΘΕΜΕΛΗ, ΛΕΥΚΩΣΙΑ, 25 Φεβρουαρίου 2009

Είναι με ιδιαίτερη χαρά που σήμερα απευθύνω αυτά τα λόγια στην εκδήλωση που οργανώνουν ο ΟΠΕΚ και η Επιτροπή του Βραβείου Γ. Κρανιδιώτης με αφορμή την απονομή του Βραβείου Πρωτοποριακής Δημιουργίας «Γιάννος Κρανιδιώτης» στον Νίκο Θέμελη. Όπως είναι επόμενο, η εκδήλωσή μας αποτελεί μια καλή ευκαιρία να θυμηθούμε τον Γιάννο Κρανιδιώτη. Η Κύπρος στο σύνολό της αναγνωρίζει το έργο του, γνωρίζει τον σπουδαίο αγώνα που έφερε σε αίσιο πέρας. Μένει στην ιστορία ως ο αρχιτέκτονας της ένταξης της Κύπρου στην ΕΕ, ο πολιτικός που σφράγισε όλους τους μεγάλους σταθμούς του ευρωπαϊκού αγώνα. Η ένταξη στην ΕΕ ήταν το όνειρο της ζωής του, αυτό που εν ζωή καθοδήγησε μέχρι το τελευταίο του σκαλί. Αφιέρωσε όλη την ενέργεια, το πάθος του, τη σκέψη του για να προωθήσει μια σειρά από στόχους, με κορυφαίο την ένταξη στην ΕΕ.

Ως πολιτικός και διπλωμάτης αγωνίστηκε για την Ελλάδα με ανοικτούς ορίζοντες, την ισχυρή Ελλάδα με φωνή και ρόλο στις διεθνείς σχέσεις. Με συνέπεια δούλεψε για την αποκλιμάκωση της έντασης στα Βαλκάνια, τη συνεργασία των χωρών της Μαύρης Θάλασσας, την προώθηση του διαλόγου Παλαιστινίων και Ισραήλ με τις συναντήσεις της Βουλιαγμένης και την τοποθέτηση των ε/τ σχέσεων σε άλλη βάση.

Όργωσε με πάθος όλον κόσμο για την ελεύθερη Κύπρο. Στα μέσα της δεκαετίας του '80 συνέλαβε αυτό το μεγαλοφυές σχέδιο, η Κύπρος να καταστεί μέλος της ΕΕ, και μέσα σε 13 χρόνια το είδε να παίρνει σάρκα και οστά. Με δυσκολίες και συγκρούσεις, αλλά και με αυτοπεποίθηση, με καθαρή σκέψη και μαχητικό πνεύμα. Πίστευε ότι η ένταξη στην ΕΕ μπορεί να γίνει ο καταλύτης για την επίλυση του κυπριακού.

Ως σημαντικός ευρωπαϊστής κατέθεσε ιδέες για την ομοσπονδιακή ΕΕ, προτάσεις που θα ενίσχυαν το ρόλο της ΕΕ ως παράγοντα ειρήνης στις διεθνείς υποθέσεις. Από κάθε του βήμα. Ως Ειδικός Γραμματέας Ευρωπαϊκών Θεμάτων, ως Ευρωβουλευτής, ως Υφυπουργός, ως Αναπληρωτής Υπουργός Εξωτερικών.

Ως Σοσιαλιστής, ως αναπληρωτής Γραμματέας Διεθνών Σχέσεων στο ΠΑΣΟΚ προώθησε δράσεις τόσο στη Σοσιαλιστική Διεθνή όσο και στο Ευρωπαϊκό Σοσιαλιστικό Κόμμα με στόχο την κοινωνική ΕΕ, τη δικαιότερη κατανομή του πλούτου, την κοινοτική αλληλεγγύη και την στήριξη των πιο αδύνατων περιοχών του πλανήτη μας.

Ως διανοούμενος πολιτικός ασχολήθηκε με τα νεοελληνικά γράμματα, τον Σεφέρη, το βιβλιοπωλείο «Εστία» στη Λευκωσία, συγγραφέας βιβλίων για το κυπριακό και την ΕΕ, κάποιες στιγμές έπαιρνε το πινέλο και ζωγράφιζε. Πέτυχε πολλά γιατί προώθησε τη διπλωματία των διασυνδέσεων, προέβλεπε εξελίξεις, ακολουθούσε σχέδια και κυρίως αξιοποιούσε τις ισορροπίες συμφερόντων που ήταν μπροστά του. Στη διπλωματική δράση του, το χαμόγελο της διπλωματικής αβρότητας εναλλασσόταν με σκληρή διαπραγματευτική τακτική, με τεκμηριωμένα επιχειρήματα για να επιτευχθεί ένας μείζων εθνικός στόχος.

Επιστέγασμα της πολιτικής του διορατικότητας υπήρξε η διαμόρφωση του πολιτικού πλαισίου για να διεκδικήσει η Ελλάδα στο Ελσίνκι την απρόσκοπτη ενταξιακή πορεία της Κύπρου. Δεν μπόρεσε να είναι παρόν στη Σύνοδο Κορυφής του Ελσίνκι στις 14 Δεκεμβρίου 1999. Έφυγε στις 14 Σεπτεμβρίου 1999. Ο Κ. Σημίτης πέτυχε το στόχο και χάρις στο Ελσίνκι η Κύπρος έγινε πλήρες μέλος της ΕΕ. Με την άσκηση της πολιτικής των διασυνδέσεων, οι τότε «14» συμφώνησαν σε ένταξη της Κυπριακής Δημοκρατίας στην Ε.Ε. Μια συνολική κρίση για το έργο του Γιάννου βεβαιώνει το απολύτως τεκμηριωμένο. Ο Γιάννος Κρανιδιώτης υπήρξε ο αρχιτέκτονας της μόνης, μεγάλης πολιτικής που νίκησε, από το 1974 έως σήμερα.

Αυτή η αποψινή συνάντηση του Γιάννου Κρανιδιώτη με τον Νίκο Θέμελη είναι μεστή εξαιρετικών νοημάτων. Φίλοι εκ βαθέων, άνθρωποι της ουσίας, του ορθολογισμού, του οράματος που μπορεί να γίνει αποτέλεσμα. Ο Ν. Θέμελης καταξιώνεται ως ένας κορυφαίος άνθρωπος των νεοελληνικών γραμμάτων. Να μου επιτρέψετε να προσθέσω ότι ο Νίκος Θέμελης προσέφερε τα μέγιστα στον αγώνα για την ένταξη της Κύπρου στην ΕΕ. Ως ο πιο στενός συνεργάτης του Κ. Σημίτη συμμερίστηκε τις αγωνίες και τους αγώνες της Κύπρου όσο ελάχιστοι. Γνωρίζω ότι κάθε επαινετική αναφορά στην προσφορά του προσκρούει στη δική του σεμνότητά. Σήμερα όμως που είναι ανάμεσά μας μπορούμε να μιλήσουμε λίγο πιο δυνατά.

Νίκο Θέμελη, αν ο Γιάννος ήταν ανάμεσά μας, θα σου απένειμε τον πρέποντα έπαινο με τη χαρακτηριστική του φράση «αγάπησε αυτό που έκανε, δούλεψε πολύ, ήταν πάντα σοβαρός...»

Ο συγγραφέας Νίκος Θέμελης παίρνει τα νεοελληνικά γράμματα σε ένα νέο συνδυασμό λογοτεχνίας, ιστοριογραφίας με συνδετικό κρίκο τον ανθρωπισμό που μιλά στην καρδιά πολλών. Το έργο του αποτελεί ένα καινοτόμο πεδίο έκφρασης, ένα ζωντανό κοίταγμα με την ιστορία της λεπτομέρειας, τα πολλά της πρόσωπα της, τους ανθρώπινους χαρακτήρες, εικόνες μέσα από τις περιπέτειες που έζησε ο νέος ελληνισμός. Λόγος κλασσικός, μεστός νοημάτων, λόγος της ανοχής, διακριτικός, ευγενικός! Είναι πολύ σημαντικό να θυμόμαστε ότι το έργο του έγινε πιο γνωστό από το συγγραφέα του, το έργο του άνοιξε δρόμους και ακολουθούσε ο ίδιος ο συγγραφέας. Ως επίλογο της παρέμβασής μου, διαλέγω μια φράση του από πρόσφατη συνέντευξή του Νίκου Θέμελη στο περιοδικό «Ρεύμα»: Μόνη διέξοδος,

-επίπονη, μακρόσυρτη- να αναστοχαστούμε τον πολιτισμό μας, Να επιλέξουμε αξίες και αρχές, τι θα κρατήσουμε και για ποιες θα πρέπει να αγωνιστούμε. Με διάλογο, με κατανόηση, χτίζοντας μια καινούρια εμπιστοσύνη».

16. Ομιλία: ΕΚΔΗΛΩΣΗ ΑΠΟΝΟΜΗΣ ΤΟΥ ΒΡΑΒΕΙΟΥ Γ. ΚΡΑΝΙΔΙΩΤΗ ΓΙΑ ΤΟ 2014 ΣΤΗΝ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΙΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΚΑΙ ΣΤΟ ΓΡΑΦΕΙΟ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΙΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ, Λευκωσία, 14 Μαΐου 2015.

Έχω μιλήσει αρκετές φορές για την πολιτική σκέψη και δράση του Γ. Κρανιδιώτη. Σήμερα θα προσπαθήσω να πω διαφορετικά πράγματα και ένα που παραμένει ίδιο.

1. Θέλω να μιλήσω για το πάθος, την αφοσίωση, την εργατικότητα για το μεγάλο έργο της ζωής του. Ο Γιάννος δεν καταλάβαινε από ωράρια, εργάστηκε με σύστημα, άλλαξε τον ρου της κυπριακής ιστορίας. Όλα σε σχέση με το μεγάλο του σχέδιο: την ένταξη της Κύπρου στην ΕΕ και την ανάδειξη της ΕΕ ως καταλύτη για την επίλυση του κυπριακού.

2. Ο Γιάννος ήταν μαζί διανοούμενος και μάχιμος πολιτικός. Διάβαζε με επιμέλεια, έγραψε βιβλία και μελέτες, ζωγράφιζε, έφερε στη Λευκωσία τις εκδόσεις «Της Εστίας», καλός φίλος του θεάτρου, μέλος του Συμβουλίου στο Πανεπιστήμιο Κύπρου, Ειδικός Γραμματέας στο Ελληνικό ΥΠΕΞ, Ευρωβουλευτής του ΠΑΣΟΚ, Υφυπουργός Εξωτερικών, Αν. Υπουργός Εξωτερικών της Ελλάδας μέχρι τις 14 Σεπτεμβρίου 1999.

3. Θέλω να μιλήσω για την πολιτική του σκέψη. Ρεαλιστής, οραματιστής, πολιτικός του συγκεκριμένου, σχεδιαστής της πολιτικής των διασυνδέσεων. Τα παραδείγματα φωτίζουν την πολιτική του δράση.

A. Υποστήριζε τη σύνθετη λύση στο ζήτημα της ονομασίας του κράτους των Σκοπίων. Πίστευε σε μια λύση όπως Άνω ή Βόρεια Μακεδονία από το 1992.

B. Στήριζε την αναγκαιότητα για ΜΟΕ με την Τουρκία, για βήματα «χαμηλής πολιτικής» που θα κρατούσαν ανοικτό το δρόμο του διαλόγου και της αναζήτησης λύσεων.

Γ. Ήταν υποστηρικτής της πρότασης για προσφυγή στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης για το ζήτημα της οριοθέτησης της υφαλοκρηπίδας στο Αιγαίο.

Δ. Εμπνευστής του «Διαλόγου των Αθηνών» ανάμεσα σε ισραηλινούς και παλαιστίνιους κοινοβουλευτικούς.

Ε. Ήταν ένας εκ των δύο συντακτών του Κειμένου Στρατηγικής για την αναθεώρηση της Ελληνικής Εξωτερικής Πολιτικής το 1997. Κεντρική σκέψη ήταν η μεταφορά ζητημάτων εξωτερικής πολιτικής από το πλαίσιο της διμερούς αντιπαλότητας με την Τουρκία στο ευρωπαϊκό πλαίσιο. Ο Γ. Κρανιδιώτης πίστευε στην (με προϋποθέσεις) προώθηση της ευρωτουρκικής σχέσης για να δυναμώσει η επιρροή της ΕΕ στις εξελίξεις. Ο τότε πρωθυπουργός της Ελλάδας Κ. Σημίτης αναλύει αυτή την εναλλακτική στρατηγική:

«Στρατηγική της Ελλάδας ήταν να συναρτηθεί η επίλυση προβλημάτων της περιοχής με τη διεύρυνση και τη μελλοντική πορεία της Ε.Ε. Η Ε.Ε. να επιδιώκει την επίλυσή τους. Η Ε.Ε. να τα θεωρεί ως εμπόδια που πρέπει να ξεπεραστούν και να εργαστεί η ίδια για την υπέρβασή τους...»

4. Μια σύντομη αναφορά σε ένα ζήτημα πολιτικής ευθύνης. Είναι ο Γ. Κρανιδιώτης που εισηγήθηκε τη μεταφορά των S300 στην Κρήτη. Στο δίλημμα που έθεσε τότε στη Λευκωσία και στην Αθήνα ο Ζακ Σιράκ «ή S300 ή ευρωπαϊκή προοπτική» ο Γιάννος απέρριψε την περιπέτεια.

Ο Ζακ Σιράκ μιλούσε εξ ονόματος όλου του group των ισχυρών δυνάμεων που διαφωνούσαν με την έλευση των πυραύλων. Ο Γιάννος ανέλαβε την ευθύνη για τη λύση της Κρήτης για να έχουμε την πρωτοπορία των εξελίξεων στο διπλωματικό πεδίο. Αυτή η ρύθμιση με τους S300 τον Γενάρη του 1999 άνοιξε το δρόμο στη νίκη στο Ελσίνκι τον Δεκέβρη του ίδιου έτους -ένταξη της νήσου στην ΕΕ , με ή χωρίς λύση- μια κορυφαία επιτυχία που κατέγραψε ο Κ. Σημίτης, με τον Γιάννο μεγάλο απόντα.

5. Θεωρώ ότι μια από τις κορυφαίες στιγμές της πολιτικής του διαδρομής θα ήταν η 3 Οκτωβρίου 2005- δηλαδή η Κύπρος να είναι πλήρες μέλος της ΕΕ και η Τουρκία να αρχίζει ενταξιακές συνομιλίες. Εκεί ο Γιάννος θα έδινε τον καλύτερο επικοινωνιακό εαυτό του, με αναφορές σε επωφελείς ισορροπίες και κοινά ευρωπαϊκά συμφέροντα. Θα έλεγε:

«Δεν μπορώ να συναινέσω να αρχίσει η Τουρκία ενταξιακές συνομιλίες, θα παρεμποδίσω εξελίξεις, το ζήτημα είναι η κατοχή, η επίλυση. Για να συμφωνήσω θέτω τις εξής προϋποθέσεις.

Δέσμευση της Τουρκίας σε ένα εφικτό χρονοδιάγραμμα λύσης,

Σε μια συμφωνία λύσης, ζητώ νέο σύστημα ασφαλείας με τη σφραγίδα της ΕΕ.

Ζητώ ευρωπαϊκή εποπτεία στα στάδια αποχώρησης του στρατού κατοχής,

Μέτρα και προγράμματα για προώθηση της συνεργασίας μεταξύ ε/κ και τ/κ μέσα στο ευρωπαϊκό πλαίσιο,

Προγράμματα στήριξης της επόμενης μέρας όπως η ανοικοδόμηση της Αμμοχώστου μέσα από πρόνοιες στον κοινοτικό προϋπολογισμό».

Αυτά θα έλεγε ο Γ. Κρανιδιώτης. Έτσι θα έθετε σε λειτουργία την ΕΕ ως καταλύτη της λύσης. Στην πιο ισχυρή στιγμή της Κύπρου μετά την εισβολή, η Κύπρος θα διαπραγματευόταν το μέγιστο δυνατό αντάλλαγμα και ύστερα θα συμφωνούσε στην πρόοδο της ευρωτουρκικής σχέσης. Αντί αυτού, η Λευκωσία συναίνεσε στην έναρξη ενταξιακών διαπραγματεύσεων με την Τουρκία χωρίς κανένα αντάλλαγμα.

6. Στον επίλογο, παραθέτω μερικές φράσεις από δημόσιες παρεμβάσεις του Γ. Κρανιδιώτη που φωτίζουν την πολιτική του σκέψη γύρω από το κυπριακό μέλλον.

Το 1997 λέει στην ΚΕ του ΠΑΣΟΚ: «η διχοτόμηση είναι η χειρότερη δυνατή εξέλιξη στο κυπριακό, όχι μόνο για λόγους εθνικούς διότι ένα κομμάτι στο οποίο για 3.000 χρόνια έχει ζήσει ο κυπριακός ελληνισμός θα εγκαταλειφθεί, αλλά διότι μια τέτοια εξέλιξη θα δημιουργήσει μια εκρηκτική κατάσταση στο νησί, θα υπάρχει ένα σύνορο εύθραυστο, εκατοντάδων χιλιομέτρων στην Κύπρο μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας ή μεταξύ δύο ανεξάρτητων κρατών το οποίο θα είναι επικίνδυνο και εστία σύγκρουσης, μια αντιπαράθεση που θα διαιωνίζεται, αποσταθεροποιητικός παράγοντας για όλη την ευρύτερη περιοχή. Στην περίπτωση αυτή ο κυπριακός ελληνισμός πραγματικά θα κινδυνεύει, θα νομιμοποιηθεί η τουρκική εισβολή και κατοχή. Μια τέτοια εξέλιξη αντιστρατεύεται τις αρχές πάνω στις οποίες έχει οικοδομηθεί η μεταπολεμική και μεταψυχροπολεμική Ευρώπη..»

Το 1998 λέει στον ΟΠΕΚ: «Η ευρωπαϊκή προοπτική και πορεία της Κύπρου υπήρξε μια κεφαλαιώδους σημασίας στρατηγική επιλογή για το μέλλον του νησιού που θα αναδειχθεί

καθοριστική για την προώθηση πολιτικής λύσης στο ζήτημα σύμφωνα με τα ψηφίσματα του ΟΗΕ...Το εθνικό θέμα μοιραία θα αντιμετωπιστεί μέσα από μια νέα αντίληψη, όχι περιχαράκωσης σε εθνικιστικές και ξεπερασμένες ιδεοληψίες. Η Κύπρος πρέπει να αναδειχθεί σε χώρο σταθερότητας, ειρήνης και συνεργασίας στην περιοχή της Αν Μεσογείου»

Στο ΠΑΣΟΚ: «οι στρατηγικοί αυτοί στόχοι δεν προωθούνται με ρητορική, βερμπαλισμούς και αφορισμούς. Η εσωστρέφεια, η αυτάρεσκη περιχαράκωση οδηγούν σε απομονωτισμό. Απαιτείται συνεχής παρακολούθηση, αντιμετώπιση των θεμάτων, πρωτοβουλίες και πρόγραμμα».

Το 1999 σε συνέντευξη στο Agence Europe λέει: «Οι πρωτοβουλίες για τη λύση θα πρέπει να εντάσσονται στο πλαίσιο των ΗΕ. Ο ΟΗΕ προσφέρει το νομικό πλαίσιο, οι ΗΠΑ να δείξουν αποφασιστικότητα, η ΕΕ να καταθέσει ιδέες. Η ΕΕ μπορεί να παίξει ρόλο και να συμβάλει στον αφοπλισμό και την αποστρατικοποίηση του νησιού».

Η αναφορά στον Γιάννο Κρανιδιώτη δεν αφορά το παρελθόν. Οι θέσεις του παραμένουν επίκαιρες, η σκέψη του αποτελεί εργαλείο στα χέρια μας για να αλλάξουμε τα πράγματα. Η συγκυρία στο κυπριακό είναι σημαντική, έχουμε μια ευκαιρία για την ανατροπή, για την Κύπρο που επιδιώκουμε. Ο Γιάννος Κρανιδιώτης παίρνει θέση στις σημερινές εξελίξεις: «η Κύπρος πρέπει να αναδειχθεί σε χώρο σταθερότητας, ειρήνης και συνεργασίας στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου».